

fatta främst de fall då antingen privatekonomiska skäl tala mot ett iordningställande av byggnad eller ägarens kapital- eller materielresurser icke förslå. Vid bedömande av storleken av kostnaden bör hänsyn tagas till den krigsskadeersättning, som kan beräknas utgå. Har kostnaden för iordningställandet bestritts av allmänna civildförsvaret, bör detta också tillgodoföras utgående krigsskadeersättning.

64—65 §§.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

92 §.

1 mom. Den, som å ort, beträffande vilken beslut om utrymning meddelats, driver barnhem, sjukhus, ålderdomshem eller annan vårdanstalt, är skyldig att utan ersättning ställa sådan utrustning, som under utrymningen icke är behöfelig för någon av anstalten i nämnda ort utövad verksamhet, till förfogande för förläggning, i vilken personer från anstalten skola inkvarteras.

2 mom. Vid internatförläggning anställd personal med arbetsuppgifter, för vilkas fullgörande särskild personal redan före utrymningen var anställd i den ort, varifrån utrymning skett, skall avlönas av den, som före utrymningen svarade för avlöningen till sådan personal.

Mot förevarande paragraf i civildförvarsutredningens förslag, vilken motsvarar 28 och 29 §§ utrymningslagen, synes i sak anledning till erinran icke föreligga. Emellertid har paragrafen i departementsförslaget uppdelats på två paragrafer, därvid vissa formella jämkningar vidtagits. Därjämte har i 64 § departementsförslaget intagits en särskild bestämmelse om skyldighet för den, som omfattas av utrymningsbeslut, att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som må hava utfärdats.

Föredraganden.

66—68 §§.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

95 §.

1 mom. Har i den ordning, som i 59 § stadgas, beslut meddelats om undanförsel av viss egendom och är ej i beslutet angivet, att undanförseln skall ske genom myndighets försorg, ankommer det på egendomens ägare att ombesörja undanförseln. Ägaren skall därvid ställa sig till efterrättelse

Civildförvarsutredningens förslag:

69 §.

1 mom. Har jämlikt 30 § beslut meddelats om undanförsel av viss egendom, åligger det ägare eller innehavare av sådan egendom att, om det i beslutet angivits eller av civildförvarsmyndighet påfordras, själv ombesörja undanförseln. Ägaren skall därvid ställa sig till efterrättelse de

Hemortsförsvarsakkunnigas förslag:

de bestämmelser beträffande undanförseln, som må hava meddelats.

Innehaves egendom av annan än ägaren och har någon till säkerhet för fordran panträtt i egendomen eller har innehavaren rätt att kvarhålla egendomen till säkerhet för fordran, skall det ankomma på innehavaren i stället för ägaren att verkställa undanförseln.

2 mom. Möter hinder för den, å vilken det enligt 1 mom. ankommer att undanföra egendom, att ombesörja undanförseln, skall han ofördröjligen göra anmälan därom hos den, som meddelat beslutet om undanförseln. Har anmälan som nu sagts skett eller har undanförseln, utan att sådan anmälan skett, icke verkställts inom föreskriven tid, må undanförseln verkställas genom myndighets försorg.

3 mom. Verkställles undanförsel genom myndighets försorg, är egendomens ägare eller innehavare skyldig att därvid lämna det biträde, som påkallas av myndigheten.

96 §.

Har i den ordning, som i 61 § stadgas, beslut meddelats om förstöring av viss egendom, är egendomens ägare eller innehavare pliktig att, i den mån det påfordras, verkställa förstöringen eller eljest medverka vid densammas genomförande.

109 §.

1 mom. För sådan transport av egendom, som dess ägare eller innehavare verkställt till fullgörande av beslut om undanförsel, ävensom för biträde, som lämnats jämlikt 95 § 3 mom., utgår ersättning av statsmedel, om och i den mån ej omständigheterna annat föranleda.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

bestämmelser beträffande undanförseln, som må hava meddelats.

2 mom. Möter hinder för någon att efterkomma åläggande att ombesörja undanförsel av egendom, skall han därom ofördröjligen göra anmälan hos den myndighet, som meddelat åläggandet.

3 mom. Verkställles undanförsel genom myndighets försorg, är egendomens ägare eller innehavare skyldig att vid undanförseln lämna det biträde, som påkallas av myndigheten.

4 mom. Ägare eller innehavare av egendom, som är av beskaffenhet att kunna bliva föremål för undanförsel, är, ändå att beslut härom ej meddelats, skyldig att på anfordran av civiltförsvarsmyndighet medverka till förberedande åtgärder för egendomens undanförsel.

70 §.

Har jämlikt 33 § beslut meddelats om förstöring av viss egendom, är ägare eller innehavare av sådan egendom skyldig att efter civiltförsvarsmyndighets anmaning verkställa förstöringen eller medverka vid densammas genomförande.

Ägare eller innehavare av egendom, som är av beskaffenhet att kunna bliva föremål för förstöring, är, ändå att beslut härom ej meddelats, skyldig att på anfordran av civiltförsvarsmyndighet medverka till förberedande åtgärder för egendomens förstöring.

74 §.

1 mom. För sådan transport av egendom, som dess ägare eller innehavare verkställt till fullgörande av beslut om undanförsel, ävensom för biträde, som lämnats jämlikt 69 § 3 mom., utgår ersättning av statsmedel, om och i den mån ej omständigheterna annat föranleda.

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

Har kostnad eljest åsamkats ägaren eller innehavaren till följd av undanförseln, må han för sådan kostnad, där denna står i uppenbart missförhållande till den nytta, åtgärden kan anses medföra för honom, erhålla ersättning av statsmedel efter vad som finnes skäligt.

2 mom. Då egendom undanförs genom myndighets försorg, är ägaren skyldig återgälda myndigheten dess kostnad för undanförendet, om och i den mån ägaren, därest han verkställt undanförseln, jämlikt 1 mom. skolat själv svara för nämnda kostnad.

Har myndighet tagit vård om undanförd egendom, skall vad i nästföregående stycke är stadgat äga motsvarande tillämpning beträffande kostnad, som myndigheten fått vidkännas för vården.

Till säkerhet för sådan fordran, som i detta moment avses, äger myndigheten kvarhålla egendomen eller så mycket därav, som svarar mot fordringen.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

Har kostnad eljest åsamkats ägaren eller innehavaren till följd av undanförsel, må han för sådan kostnad, där denna står i uppenbart missförhållande till den nytta, åtgärden kan anses medföra för honom, erhålla ersättning av statsmedel efter vad som finnes skäligt.

2 mom. Då egendom undanförs genom myndighets försorg, är ägaren skyldig ersätta myndigheten dess kostnad för *undanförseln allenast* om och i den mån ägaren, därest han verkställt undanförseln, jämlikt 1 mom. skolat själv svara för nämnda kostnad.

Har myndighet tagit vård om undanförd egendom, skall vad i nästföregående stycke är stadgat äga motsvarande tillämpning beträffande kostnad, som myndigheten fått vidkännas för vården.

Till säkerhet för sådan fordran, som i detta moment avses, äger myndigheten kvarhålla egendomen eller så mycket därav, som svarar mot fordringen.

3 mom. *Har på grund av åläggande att medverka till förberedande åtgärder för egendoms undanförsel eller förstöring kostnad eller skada åsamkats egendomens ägare eller innehavare, äger denne, där ej kostnaden eller skadan är ringa, att av statsmedel erhålla skälig ersättning.*

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning på den som på grund av stadgandet i 67 § andra stycket vidtagit förberedande åtgärder för industriell eller annan verksamhets förflyttning.

Beträffande dessa paragrafer hänvisas till vad som anförts under avdelning VII. Därutöver må följande framhållas.

Ifrågavarande bestämmelser ha i departementsförslaget undergått en redaktionell omarbetning utan annan saklig ändring än att, såsom under avdelning VII framhållits, skyldighet att medverka vid förstöring skall föreligga jämväl efter anmodan av militär myndighet. Någon motsvarighet till 74 § 3 mom. andra stycket civiltförsvarsutredningens förslag har icke upptagits i departementsförslaget, enär där omförmäld förflyttning av verksamhet enligt samma förslag är att anse såsom undanförsel.

Föredraganden.

Ersättning för skada, förorsakad genom verkställande av förstöringsåtgärd, torde, såsom under avdelning VII antytts, icke böra bestämmas i här föreslagna ordning. Skada på grund av förstöring torde nämligen utgöra krigsskada och därför, i likhet med andra krigsskador, böra regleras i enlighet med bestämmelserna i lagen om krigsskadeersättning.

69—70 §§.

Civilförsvarsutredningens förslag:

94 §.

Ägare eller innehavare av annan egendom än anläggning eller byggnad är pliktig att, när det av folkskyddsmyndighet anbefalles, i avseende å egendomen tåla eller vidtaga sådan åtgärd, vilken, utan att för ägaren eller innehavaren medföra större olägenhet än som med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt, innebär tillgodoseende av ändamål, som folkskyddet har att ombesörja.

[Jämför ock 87 § första stycket under e) (under 59—62 §§ departementsförslaget).]

110 §.

Har på grund av bestämmelserna i 87 § d) eller e) eller 94 § åtgärd vidtagits beträffande viss egendom samt kostnad eller skada därigenom åsamkats egendomens ägare eller innehavare, är han, därest icke nedan i denna paragraf annorlunda stadgas, berättigad till skälig ersättning av statsmedel därför.

Avser åtgärd, som i första stycket sägs, huvudsakligen beredande av skydd för egendomen i fråga eller dess ägare eller innehavare eller för person, som vid tid, då folkskyddsberedskap inträdde, bodde eller vistades inom egendomen eller eljest nyttjade denna, utgår ersättning av statsmedel, allenast om och i den mån det med avseende å storleken av kostnad eller skada, som föranledes av åtgärden, samt omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Är kostnad eller skada, som i första stycket avses, att betrakta såsom ringa, föreligger icke rätt till ersättning.

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

72 §.

Utöver vad som följer av vad förut i detta kapitel stadgats, är ägare eller innehavare av anläggning eller byggnad eller annan egendom pliktig att, när det av civilförsvarsmyndighet anbefalles, i avseende å egendomen tåla eller vidtaga sådan åtgärd, vilken utan att för ägaren eller innehavaren medföra större olägenhet än som med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt, innebär tillgodoseende av ändamål, som civilförsvaret har att ombesörja.

75 §.

Har på grund av bestämmelserna i 60 § d) eller 72 § åtgärd vidtagits beträffande viss egendom samt kostnad eller skada därigenom åsamkats egendomens ägare eller innehavare, är han, därest icke nedan i denna paragraf annorlunda stadgas, berättigad till skälig ersättning av statsmedel därför.

Avser åtgärd, som i första stycket sägs, huvudsakligen beredande av skydd för egendomen i fråga eller dess ägare eller innehavare eller för person, som vid tid, då civilförsvarsberedskap inträdde, bodde eller vistades inom egendomen eller eljest nyttjade denna, utgår ersättning av statsmedel allenast om och i den mån det med avseende å storleken av kostnad eller skada, som föranledes av åtgärden, samt omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Är kostnaden eller skadan ringa, utgår icke ersättning.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

111 §.

(Jfr under 50 § departementsförslaget.)

Civilförsvarsutredningens förslag:

76 §.

Anspraak på ersättning jämlikt 73—75 §§ prövas i den ordning, som är stadgad beträffande rekvisition för krigsmaktens behov.

Beträffande dessa paragrafer hänvisas till redogörelsen under avdelning VII.

Föredraganden.

71 §.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

115 §.

Om vid tidpunkten för fullbordande av sådan särskild anordning eller åtgärd beträffande anläggning eller byggnad, som jämlikt denna lag åligger anläggningens eller byggnadens ägare, anläggningen eller byggnaden eller del därav innehaves med nyttjanderätt, är nyttjanderättshavaren, så framt därefter minst ett år återstår av tiden för nyttjanderätten och det finnes uppenbart obilligt, att ägaren skall vidkännas hela kostnaden, pliktig att på yrkande av ägaren utgiva skäligt bidrag därtill. Kan överenskommelse om sådant bidrag icke träffas, må den, som fordrar bidrag, väcka talan därom vid rätten i den ort, där anläggningen eller byggnaden är belägen.

Civilförsvarsutredningens förslag:

78 §.

Om vid tidpunkten för fullbordande av sådan anordning eller åtgärd beträffande anläggning eller byggnad, som jämlikt denna lag åligger anläggningens eller byggnadens ägare, anläggningen eller byggnaden eller del därav innehaves med nyttjanderätt, är nyttjanderättshavaren, så framt därefter minst två år återstår av tiden för nyttjanderätten och det finnes uppenbart obilligt, att ägaren skall vidkännas hela kostnaden, pliktig att på yrkande av ägaren utgiva skäligt bidrag därtill. *Talan därom instämnes till rätten i den ort, där anläggningen eller byggnaden är belägen.*

Jämlikt 11 § andra stycket skyddsrumslagen gäller, att om anläggning eller byggnad eller del därav innehaves med nyttjanderätt, då åtgärd, som i skyddsrumslagen avses, vidtages och ägaren yrkar, att nyttjanderättshavaren skall bidra till kostnaden, denne är pliktig att utgiva skäligt bidrag till amortering och ränta för den återstående tiden för nyttjanderätten, såframt minst ett år återstår av samma tid och det finnes uppenbart obilligt, att ägaren skall vidkännas hela kostnaden.

Hemortsförsvvarssakkunniga anföra:

Jämlikt bestämmelserna i 6 kap. åvilar ägare av anläggning eller byggnad en hel del skyldigheter beträffande folkskyddsväsendet, vilka kunna för honom medföra ganska dryga kostnader. Om anläggningen eller byggnaden helt eller delvis upplåtits med nyttjanderätt till annan och vid bestämmandet av hyra eller annan ersättning för nyttjanderätten hänsyn uppenbarligen icke kunnat tagas till dessa kostnader, kan det i många fall framstå såsom obilligt, att de helt skola bäras av ägaren, särskilt om nyttjanderättshavaren har kontrakt för längre tid. Fördenskull ha de sakkunniga genom bestämmelsen i förevarande paragraf velat hålla möjlighet öppen för ägaren

att i dylika fall erhålla skäligt bidrag av nyttjanderättshavaren. Förutsättning för bestämmelsens tillämpning bör dock alltid vara, att minst ett år återstår av den avtalade tiden för nyttjanderätten. I annat fall får ägaren, om han finner skäl därtill, säga upp nyttjanderättshavaren och bestämma ersättningen för en framtida kontraktstid med hänsyn till sådan kostnad, varom nu är fråga. Är hyresregleringslagen allttjämt gällande, bör kostnad av dylikt slag kunna motivera en hyreshöjning.

Är fråga om anordning, som drager förhållandevis stor engångskostnad och som samtidigt är av ganska stor varaktighet, bör i allmänhet bidrag, som nu sagts, utgå allenast till amortering och ränta och beräknas för den återstående tiden av nyttjanderätten. I andra fall kan vara skäligt, att bidrag utgår med viss andel av hela kostnaden.

I yttrande över hemortsförsvsarssakkunnigas förslag framhåller *hyresgästernas riksförbund*, att skyddsrum närmast kommit att betraktas som naturlig detalj i en fastighet och att kostnaderna härför i princip borde jämföras med övriga byggnadskostnader och vid behov influera på hyrorna i blivande eller förlängda hyresavtal. Avgörande för hyresgästs särskilda bidragsskyldighet borde enligt förbundets uppfattning icke vara, att ett år av hyrestiden återstode vid tidpunkten för skyddsrummets fullbordande utan den omständigheten, att skyldigheten att *inrätta* skyddsrum inträtt efter hyresavtalets slutande eller efter den senaste tidpunkt, vid vilken avtalet kunnat av hyresvärden genom uppsägning bringas till upphörande.

Civiltförsvarsutredningen motiverar den av utredningen föreslagna höjningen av tiden från ett till två år med att paragrafen borde äga tillämpning allenast då fråga vore om verkliga långtidskontrakt.

I yttrande över civiltförsvarsutredningens förslag motsätter sig *Sveriges fastighetsägareförbund* bestämt den av civiltförsvarsutredningen föreslagna ändringen, eftersom den innebure en avsevärd försämring för fastighetsägarna i förhållande till vad nu gällde.

Föredraganden.

Förutsättning för ifrågavarande bestämmelses tillämpning är, att det framstår såsom uppenbart obilligt för anläggningens eller byggnadens ägare, att den kostnad, varom fråga är, skulle drabba honom ensam. Häri måste bland annat anses ligga, att rätt till gottgörelse av nyttjanderättshavare jämlikt förevarande paragraf icke bör beviljas, om ägaren vid den tidpunkt, då nyttjanderättsavtalet slöts eller senast kunde av honom uppsägas, haft kännedom om sin skyldighet att vidtaga den ifrågakomna åtgärden. Han har ju då haft möjlighet att taga hänsyn härtill vid bestämmande av hyresbeloppet. Härav följer, att ifrågavarande bestämmelse även i dess nuvarande lydelse knappast kan komma att äga tillämpning annat än i fråga om egentliga långtidskontrakt, icke i fråga om kontrakt, som slutas endast för ett år i sänder. Med hänsyn härtill synes mig den av civiltförsvarsutredningen föreslagna ändringen motiverad, och jag tillstyrker därför utredningens förslag allenast med viss ändring av innebörd att göra paragrafen tillämplig även i det fall, att anordningens eller åtgärdens vidtagande har sin grund i föreskrift, som utfärdats med stöd av civiltförsvarslagen.

Vad i det föregående sagts om ägares möjlighet att vid bestämmande av hyresbelopp taga hänsyn till honom ålagda skyldigheter enligt denna lag bör, såvitt avser tid, under vilken den nuvarande hyresregleringslagen gäller, modifieras så till vida, att sådan möjlighet föreligger allenast i den mån de hyresreglerande organen lämna medgivande till hyreshöjning. Den nuvarande hyresregleringen synes även i det avseendet böra inverka på tillämpningen av förevarande paragraf, att ersättning enligt paragrafen bör ifrågakomma allenast i det fall, att de kostnader, till vilka nyttjanderättshavaren skulle bidra, äro av den storleksordning, att med tillämpning av hyresregleringslagens bestämmelser hyreshöjning skulle kunna medgivas.

72 §.

Hemortsförsvars-sakkunnigas förslag:

116 §.

Skall för byggnad, som tillhör bostadsrättsförening, hemskydd organiseras eller särskild anordning eller åtgärd vidtagas, som jämlikt denna lag byggnadens ägare har att ombesörja, äro bostadsrättshavarna, utan hinder av vad i föreningens stadgar bestämts, pliktiga att tillskjuta det belopp, som erfordras för bestridande av kostnad, som skall gäldas av byggnadens ägare. Å beslut om tillskott för sådant ändamål skall vad i 60 § 1. lagen om bostadsrättsföreningar är stadgat ej äga tillämpning.

Förevarande bestämmelse motsvarar 11 § tredje stycket skyddsrumslagen men är i här föreliggande förslag utvidgad till att avse även andra anordningar och åtgärder än inrättande av skyddsrum.

Bestämmelsen i 60 § 1. lagen om bostadsrättsföreningar innehåller föreskrift om kvalificerad majoritet för beslut om särskilt tillskott.

79 § civilförsvarsutredningens förslag — motsvarande 116 § hemortsförsvars-sakkunnigas förslag — har i huvudsak oförändrad upptagits i departements-förslaget.

**Föredra-
ganden.**

73 §.

Hemortsförsvars-sakkunnigas förslag:

129 §.

Envar, som äger eller innehar anläggning eller byggnad eller del därav, är pliktig tåla, att anläggningen eller byggnaden av folkskyddsmyn-
het besiktigas för utrönande av vilka åtgärder till skydd mot skador av

Civilförsvarsutredningens förslag:

63 §.

Envar, som äger eller innehar anläggning eller byggnad eller del därav, är pliktig tåla, att anläggningen eller byggnaden av *civilförsvarsmyn-
dighet* besiktigas för utrönande av vilka åtgärder till skydd mot skador

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

fientlig verksamhet som vidtagits eller böra vidtagas eller i vad mån anläggningen eller byggnaden lämpligen kan tagas i anspråk inom folkskyddsväsendet.

Civilförsvvarsutredningens förslag:

av fientlig verksamhet, som vidtagits eller böra vidtagas, eller i vad mån anläggningen eller byggnaden lämpligen kan tagas i anspråk inom *civilförsvaret*.

Förevarande paragraf motsvarar 16 § skyddsrumslagen och 21 § utrymningslagen.

Hemortsförsvvarssakkunniga framhålla, att paragrafen erhållit vidgad innebörd, i det att besiktning varom här är fråga enligt de sakkunnigas mening även bör kunna ha till ändamål att utrona, i vad mån anläggningen eller byggnaden lämpligen kunde tagas i anspråk inom folkskyddsväsendet. De sakkunniga hade därvid särskilt tänkt på behovet av inventering av lokaler, som vore lämpliga för härbärgen eller bostäder åt hemlösa eller evakuerade.

De sakkunniga fortsätta:

I sammanhang härmed kan nämnas, att de sakkunniga haft under övervägande att utsträcka denna i lagen angivna skyldighet att tåla besiktning av folkskyddsmyndighet till att avse även annan egendom än anläggning eller byggnad. De sakkunniga ha dock ansett behov därav icke föreligga, då erforderliga besiktningsåtgärder säkerligen kunna verkställas utan att särskild lagbestämmelse därom föreligger. Stadgandet i 130 § utgör för övrigt visst komplement härutinnan.

Föredraganden.

Jag finner ej skäl till annan erinran mot förevarande paragraf än att med hänsyn till att civilförsvaret även bör handha åtgärder rörande spioneri och sabotage, besiktningen bör kunna avse jämväl åtgärder mot dylik verksamhet.

74 §.*Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:*

130 §.

Det åligger envar att vid förfrågan av folkskyddsmyndighet lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar viss egendom, som kan behöva tagas i anspråk inom folkskyddsväsendet eller bliva föremål för undanförel- eller förstöringsåtgärd.

Vägrar någon att lämna begärd upplysning eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda folkskyddsmyndighet rörande förhållanden, varom upplysning begärts, må under folkskyddsberedskap undersökning verkställas av kontor, lagerlokal eller annan lägenhet, varöver han förfogar, så ock granskning

Civilförsvvarsutredningens förslag:

71 §.

Det åligger envar att vid förfrågan av *vederbörlig myndighet* lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar egendom, som kan behöva tagas i anspråk inom *civilförsvaret* eller bliva föremål för undanförel eller förstöringsåtgärd.

Vägrar någon att lämna begärd upplysning eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda *myndighet* rörande förhållanden, varom upplysning begärts, må under *civilförsvvarsberedskap* undersökning verkställas av kontor, lagerlokal eller annan lägenhet, varöver han förfogar, så ock granskning ske av hans handböcker och affärshandlingar. I

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

ske av hans handelsböcker och affärshandlingar. I fråga om befogenhet att besluta angående undersökning eller granskning, som nu nämnts, samt beträffande tid, då undersökning må äga rum, och förfarandet därvid skola bestämmelserna angående husrannsakan äga tillämpning.

Civilförsvvarsutredningens förslag:

fråga om befogenhet att besluta angående undersökning eller granskning, som nu nämnts, samt beträffande tid, då undersökning må äga rum, och förfarandet därvid skola bestämmelserna angående husrannsakan äga tillämpning.

Förevarande paragraf motsvarar 8 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, 22 § första och andra styckena utrymningslagen samt 14 § lagen om skyldighet att bortföra varuförråd.

Hemortsförsvvarssakkunniga anföra, att utformningen av ifrågavarande bestämmelse i deras förslag skett i anslutning till sistnämnda lagrum. Stadgan- det i första stycket föresloges skola gälla även i fredstid. Instruktionsmässigt syntes dock böra bestämmas, att under tid, då folkskyddsberedskap icke vore anbefalld, folkskyddsmyndighet icke finge tillämpa bestämmelsen utan till- stånd av riksfolkskyddschefen.

Jag finner ej skäl till erinran mot civilförsvvarsutredningens förslag i denna del.

**Föredra-
ganden.**

75 §.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

90 §.

Såsom ägare av anläggning eller byggnad anses i denna lag jämväl den, som innehar egendomen med fri för- foganderätt eller fideikommissrätt eller därmed jämförlig rätt.

Civilförsvvarsutredningens förslag:

66 §.

Samma lydelse.

Förevarande paragraf, som motsvarar bestämmelsen i 11 § första stycket skyddsrumslagen, har utsträckts att gälla jämväl annan egendom än anlägg- ning eller byggnad.

**Föredra-
ganden.**

76 §.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

117 §.

I den mån det prövas nödvändigt för fullgörande av sådan skyldighet i avseende å folkskyddsväsendet, som åvilar folkskyddsdistriktet, äger folk- skyddschefen, därest behovet icke med tillräcklig skyndsamhet kan till- godoses genom frivillig överenskom- melse, att, i enlighet med vad i detta kapitel närmare stadgas, under folk- skyddsberedskap taga i anspråk mark-

Civilförsvvarsutredningens förslag:

80 §.

I den mån det prövas nödvändigt för fullgörande av sådan uppgift i avseende å det allmänna civilförsva- ret, som åvilar *kommun eller municipalsamhälle*, äger *vederbörande civil- försvarschef*, därest behovet icke med tillräcklig skyndsamhet kan tillgodo- ses genom frivillig överenskommelse, att *för kommunens eller municipal- samhällets räkning*, i enlighet med vad

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

områden, byggnader, utrymmen, livsmedel, transportmedel, utrustningspersedlar, materiel och annan egendom, som finnes inom distriktet och innehaves av annan än staten.

Vad i detta kapitel stadgas äger icke tillämpning i det fall, att egendom jämlikt 82 eller 83 § skall ställas till allmänt folkskydds förfogande av kommun eller municipalsamhälle.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

i detta kapitel närmare stadgas, under *civiltförsvarsberedskap* taga i anspråk markområden, byggnader, utrymmen, livsmedel, transportmedel, utrustningspersedlar, materiel och annan egendom, som finnes inom civiltförsvarsområdet och innehaves av annan än staten.

Den grundläggande förfoganderättsbestämmelsen i fråga om luftskyddet finnes i 3 § 1 mom. lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, enligt vilken länsstyrelsen äger, då det provas nödvändigt för luftskyddsändamål, taga i anspråk markområden, byggnader, utrymmen, transportmedel, utrustningspersedlar, materialier och annan egendom, som tillhör eller innehaves av kommuner eller enskilda. Utrustningspersedlar eller materialier, som någon innehar för beredande av luftskydd åt sig eller sin familj eller hos honom anställda personer eller för skyddande av egendom, vilken av honom innehaves, må dock icke tagas i anspråk i vidare mån än persedlarna eller materialierna finnas vara obehöfliga för sådant ändamål. Jämlikt 14 § äger länsstyrelsen i den utsträckning, som finnes lämplig, uppdraga åt luftskyddschef att inom luftskyddsområde utöva förevarande befogenhet.

Beträffande förfogande i anledning av utrymning stadgas i 16 § första stycket utrymningslagen, att, då det provas nödvändigt för genomförande av utrymning eller för ordnande i samband därmed av inkvartering, i utrymningskommun luftskyddschefen och i inkvarteringskommun inkvarteringschefen äger taga i anspråk markområden, byggnader, transportmedel, livsmedel och annan egendom, som tillhör eller innehaves av kommuner eller enskilda. Jämlikt 36 § utrymningslagen kan luftskyddschefen delegera sin befogenhet å utrymningschefen.

Hemortsförsvarssakkunniga anföra bland annat följande:

De sakkunniga anse självfallet, att en rätt till tvångsuttagning av egendom, som är erforderlig för folkskyddsväsendets behov, måste vara för handen. I olikhet med vad som nu gäller i fråga om luftskydd och utrymning, bör dock enligt de sakkunnigas mening i lagen uttryckligen angivas, att denna tvångsuttagningsrätt bör hava supplementär karaktär eller att den sålunda bör tillgripas, endast när man icke med tillräcklig skyndsamt kan vinna vad man åsyftar genom överenskommelse på frivillig väg. Sådant kan bero på att ägaren eller innehavaren icke vill ställa egendomen till disposition eller att enighet icke kan vinnas om ersättningsbeloppet.

Den omständigheten, att folkskyddsdistrikten äro kommunala rättssubjekt, föranleder en väsentlig skillnad vid utformandet av hithörande förfogandebestämmelser i förhållande till de nu gällande bestämmelserna. Enligt de sistnämnda innebär förfoganderätten, att staten övertager äganderätten till egendom eller att nyttjanderätt till egendom upplåtes till staten. På grund härav skall den ersättning, som lämnas, utgå av statsmedel och skall principiellt utbetalas av statliga myndigheter. De av de sakkunniga här före-

slagna bestämmelserna innebära däremot, att egendomen övertages med ägande- eller nyttjanderätt av folkskyddsdistriktet och att ersättningen i första hand utgår av folkskyddsdistriktets medel. Det har syntts de sakkunniga lämpligast att konstruera förfoganderätten på sådant sätt. Härigenom kommer folkskyddsdistriktets ställning i ekonomiskt hänseende i förhållande till statsverket att vara helt oberoende av om viss egendom förvärvats genom frivillig överenskommelse eller uttagits med tvång. I båda fallen kan rätt för folkskyddsdistriktet till ersättning av statsmedel föreligga i enlighet med de föreskrifter, som äro givna i 102—106 §§.

Några principiella hinder mot att på detta sätt tillerkänna ett kommunalt rättssubjekt förfoganderätt torde icke förefinnas. En dylik rätt har i viss mån samma karaktär som en expropriationsrätt och sådan kan enligt gällande bestämmelser i vissa fall föreligga även för kommunala rättssubjekt.

Förfoganderättens handhavande torde böra anförtros åt folkskyddschefen. Häri kommer visserligen formellt men icke faktiskt ändring att äga rum i vad nu gäller i fråga om luftskyddet. Länsstyrelserna ha nämligen i ett stort antal fall delegerat sin tvångsuttagningsrätt på luftskyddscheferna. Full överensstämmelse kommer däremot att råda med gällande utrymningslagstiftning, såvitt angår utrymningskommuner.

Förfoganderätten bör enligt de sakkunnigas mening vara begränsad till tid, då folkskyddsberedskap råder inom distriktet. Under andra tider torde åsyftat resultat kunna nås med frivilliga överenskommelser. Intet bör dock hindra folkskyddschefen att redan i fred bestämma, att viss egendom kommer att tagas i anspråk för distriktsfolkskyddets räkning, om folkskyddsberedskap kommer till stånd. Särskilt i vad rör lokaler kan detta mången gång vara nödvändigt.

Uppräkningen i 117 § av egendom av olika slag, som kan tagas i anspråk, överensstämmer med den i luftskyddsförfogandelagen lämnade med tillägg av »livsmedel», som hämtats från utrymningslagen.

Folkskyddschefen bör icke äga taga i anspråk annan egendom än den, som finnes inom distriktet.

Endast egendom, som innehaves av kommun, landsting, municipalsamhälle eller annat kommunalt rättssubjekt eller av enskild, bör få tagas i anspråk jämlikt bestämmelserna i detta kapitel. Det nuvarande uttrycket »kommuner eller enskilda» har emellertid ansetts icke böra bibehållas utan lämpligen böra utbytas mot uttrycket »annan än staten». Begreppet kommun har nämligen i förevarande lag konsekvent använts endast i betydelsen stads- eller landskommun; under begreppet faller alltså icke andra kommunala rättssubjekt.

Frågan huruvida folkskyddschef med stöd av bestämmelserna i detta kapitel skall äga taga i anspråk jämväl statens eller av statlig myndighet innehavd egendom har varit föremål för de sakkunnigas särskilda övervägande. Detta spörsmål har erhållit större betydelse än tidigare, enär den förfoganderätt, varom här är fråga, skall utövas till förmån för ett kommunalt rättssubjekt. Vissa skäl tala onekligen för att folkskyddschef i trängande fall skall kunna taga i anspråk även egendom, som nu nämnts. Frågan har här lösts så, att, om statlig egendom innehaves av kommunalt rättssubjekt eller av enskild, egendomen bör kunna tagas i anspråk av folkskyddschefen. Disponeras åter egendom av statlig myndighet, böra här förevarande bestämmelser icke vara tillämpliga, även om egendomen tillhör kommun eller enskild. Möjlighet för folkskyddschef att taga i anspråk dylik egendom kan, om så anses lämpligt, tillskapas på andra vägar, exempelvis genom instruktion till den myndighet, som disponerar egendomen.

Beträffande bestämmelsen i lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov att viss egendom icke får tagas i anspråk anföras de sakkunniga:

De sakkunniga ha ansett sig icke böra ifrågasätta någon motsvarighet till nu nämnda bestämmelse i folkskyddslagen. Förfoganderätten utövas av folkskyddschefen, som har ansvaret även för enskilda personers och egendoms skyddande mot fientlig verksamhet, och det torde utan större risk kunna överlämnas åt folkskyddschefen att bedöma, hur egendom, som är avsedd för dylikt ändamål, lämpligen bör disponeras. För förekommande av missbruk och till ledning för folkskyddschefernas handlande härvid torde böra utfärdas direktiv av Kungl. Maj:t eller riksförsvarsskyddschefen.

Folkskyddscheferns utövande av förfoganderätten torde vidare böra begränsas i så måtto, att detsamma får ske, allenast i den mån de behov, som skola tillgodoses, äro grundade på fastställd organisationsplan och angående dylik plans tillämpning meddelade föreskrifter. Uttrycklig bestämmelse härom bör ingå i tillämpningskungörelsen.

I yttranden över hemortsförsvarssakkunnigas förslag ifrågasätta *länsstyrelserna i Malmöhus och Norrbottens län* lämpligheten av att lägga folkskyddets förfoganderätt i händerna på folkskyddscheferna, vilka med all sannolikhet i stor utsträckning komme att sakna allmän administrativ förfarenhet och erforderlig förmåga att tillämpa författningen.

Vattenfallsstyrelsen anser den nyssnämnda, för luftskyddets del gällande inskränkningen i förfoganderätten böra bibehållas jämväl i folkskyddslagen och framhåller som motivering härför bland annat, att det vore förenat med vissa risker, om en folkskyddschef skulle äga rekvirera exempelvis motorfordon, som vore avsedda för kraftföretagens lokala reparationsberedskap för överföringsledningarna, som enligt de sakkunnigas förslag skulle tillhöra folkskyddet.

I civilförsvarsutredningens förslag ha de i förevarande kapitel givna bestämmelserna, i jämförelse med motsvarande föreskrifter i hemortsförsvarssakkunnigas förslag — förutom vissa redaktionella ändringar — undergått allenast de ändringar, som betingats därav, att ansvaret för det allmänna civilförsvaret föreslagits skola åvila kommuner och municipalsamhällen och icke särskilt bildade folkskyddsdistrikt.

I yttrande över civilförsvarsutredningens förslag framhåller *statens trafikkommission* vikten av att civilförsvarschefs ianspråktagande av transportmedel i största möjliga utsträckning komme att avse endast sådana fordon, som enligt gällande bestämmelser på förhand uttagits för ändamålet, samt ifrågasätter, huruvida icke civilförsvarslagens bestämmelser angående civilförsvarschefens rekvisitionsrätt borde givas sådan formulering, att sambandet mellan desamma och föreskrifterna i kungörelsen den 18 februari 1944 (nr 57) med vissa bestämmelser om utnyttjande vid krig eller krigsfara av landets motorfordonspark m. m. fastsloges på ett mera otvetydigt sätt.

Föredraganden.

De skäl, som anförts för vidtagande av vissa sakliga ändringar i förhållande till nu gällande förfoganderättsbestämmelser, synas godtagbara. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer därför med civilförsvarsut-

redningens förslag, utom så till vida att — med hänsyn till den inskränkning som enligt 51 § skett i municipalsamhälles skyldigheter beträffande civilförsvaret — förfogande enligt paragrafen kan ske endast för kommuns men ej för municipalsamhälles räkning. I den mån särskilda hänsyn påkalla begränsning i civilförsvarets förfoganderätt, torde dylika spörsmål kunna regleras genom föreskrifter i administrativ ordning.

Såsom under 59—62 §§ omnämnts innehåller 7 kap. departementsförslaget icke något stadgande, som giver befogenhet att taga i anspråk annan tillhörig fastighet för inrättande av allmänt skyddsrum, utan har det ansetts lämpligt att för ändamålet tillämpa bestämmelserna i detta kapitel. Emellertid kan sådant förfogande vara av nöden jämväl under fredstid. Även för anordnande av källarmursgenombrott kan i fredstid förfoganderätt behöva tillämpas. I anledning härav har andra stycket i förevarande paragraf tillkommit. Lämpligen bör dock under sådan tid beslutanderätten tillkomma länsstyrelsen.

77 §.

Hemortsförsvarets utredningens förslag:

118 §.

Vid ianspråktagande av egendom jämlikt 117 § skall, så vitt möjligt, hänsyn tagas till ägarens eller innehavarens tillgång å egendom, varom fråga är, och behov därav för sin näring. Vad som oundgängligen erfordras för någons näring må ej utan tvingande skäl tagas i anspråk.

Civilförsvarets utredningens förslag:

81 §.

Då egendom tagas i anspråk jämlikt 80 §, skall, så vitt möjligt, hänsyn tagas till ägarens eller innehavarens tillgång å egendom, varom fråga är, och behov därav för sin näring. Vad som oundgängligen erfordras för någons näring må ej utan tvingande skäl tagas i anspråk.

Förevarande paragraf, som saknar motsvarighet i gällande luftskydds- och utrymningslagstiftning, har utformats efter mönster av 4 § rekvisitionslagen.

Föredraganden.

78 §.

Hemortsförsvarets utredningens förslag:

119 §.

1 mom. Har ägare eller innehavare av byggnad, som jämlikt 117 § tagas i anspråk, stadigvarande bostad i byggnaden, skall, i den mån ägaren eller innehavaren det påfordrar, nödigt bostadsutrymme inom byggnaden anvisas honom och hans familj.

2 mom. Vid ianspråktagande jämlikt 117 § av byggnad eller del därav för inkvartering av personer, vilka till följd av utrymning lämnat sin bostad, skola, utöver vad i 1 mom. stadgas, följande bestämmelser gälla.

1. I den mån ägare eller innehavare av byggnaden eller medlem av hans

Civilförsvarets utredningens förslag:

82 §.

1 mom. Har ägare eller innehavare av byggnad, som jämlikt 80 § tagas i anspråk, stadigvarande bostad i byggnaden, skall, i den mån ägaren eller innehavaren det påfordrar, nödigt bostadsutrymme inom byggnaden anvisas honom och hans familj.

2 mom. *Då jämlikt 80 § byggnad eller del därav tagas i anspråk för inkvartering av personer, vilka till följd av utrymning lämnat sin bostad, skola, utöver vad i 1 mom. stadgas, följande bestämmelser gälla.*

1. I den mån ägare eller innehavare av byggnaden eller medlem av hans

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

familj tillhör befolkningsgrupp, som ålagts eller uppmanats till utrymning, skall åt ägaren eller innehavaren och hans familj, därest så påfordras, anvisas nödigt bostadsutrymme i byggnaden, även om de icke hava stadigvarande bostad därstädes.

2. Har den, vilken själv tillhör befolkningsgrupp, som ålagts eller uppmanats till utrymning, eller i vars familj finnes person, som tillhör sådan grupp, med ägare eller innehavare av byggnaden träffat avtal om upplåtande av nyttjanderätt till byggnaden eller del därav och har ägaren eller innehavaren sist en månad före åläggandet eller uppmaningen fullgjort den skyldighet att anmäla upplåtelsen, som må vara föreskriven, skall nyttjanderättshavaren och hans familj, i den mån vederbörande tillhör nyssnämnda befolkningsgrupp, anvisas nödigt bostadsutrymme i byggnaden.

3. Därest i fall, som under 1. eller 2. omförmäles, genom anvisande av bostadsutrymme, på sätt där stadgas, allvarligt hinder skulle uppkomma för användande enligt förefintlig plan av byggnaden till internatförläggning, skall bostadsutrymme i stället anvisas i annan byggnad inom samma folkskyddsdistrikt.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

familj tillhör befolkningsgrupp, som ålagts eller uppmanats till utrymning, skall åt ägaren eller innehavaren och hans familj, därest så påfordras, anvisas nödigt bostadsutrymme i byggnaden, även om de icke hava stadigvarande bostad därstädes.

2. Har den, vilken själv tillhör befolkningsgrupp, som ålagts eller uppmanats till utrymning, eller i vars familj finnes person, som tillhör sådan grupp, med ägare eller innehavare av byggnaden träffat avtal om upplåtande av nyttjanderätt till byggnaden eller del därav och har ägaren eller innehavaren sist en månad före åläggandet eller uppmaningen fullgjort den skyldighet att anmäla upplåtelsen, som må vara föreskriven, skall nyttjanderättshavaren och hans familj, i den mån vederbörande tillhör nyssnämnda befolkningsgrupp, anvisas nödigt bostadsutrymme i byggnaden.

3. Därest i fall, som under 1. eller 2. omförmäles, genom anvisande av bostadsutrymme, på sätt där stadgas, allvarligt hinder skulle uppkomma för användande enligt förefintlig plan av byggnaden till internatförläggning, skall bostadsutrymme i stället anvisas i annan byggnad inom samma *civiltförsvarsområde*.

Föredraganden.

Hemortsförsvvarssakkunnigas och civiltförsvarsutredningens förslag motsvara 16 § tredje och fjärde styckena utrymningslagen, som emellertid utslutande avser ianspråktagande av byggnad för inkvarteringsändamål. Bestämelsen har undergått en redaktionell överarbetning för vinnande av större överskådlighet. Sådana föreskrifter om skyldighet att anmäla upplåtelse, varom förmäles i 2 mom. 2. i civiltförsvarsutredningens förslag, finnas ej numera, varför det härtill knutna villkoret torde kunna utgå.

79 §.*Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:***120 §.**

Markområden, byggnader och utrymmen, så ock transportmedel, vilka icke stadigvarande erfordras för distriktsfolkskyddets räkning, tagas i an-

*Civiltförsvarsutredningens förslag:***83 §.**

Markområden, byggnader och utrymmen, så ock transportmedel, vilka icke stadigvarande erfordras för *civiltförsvarets* räkning, tagas i anspråk

Hemortsförsvsarssakkunnigas förslag:

språk med nyttjanderätt. Egendom, som kan antagas bliva förbrukad eller förstörd eller komma att väsentligt minska i värde, tages i anspråk med äganderätt. Annan egendom tages i anspråk med nyttjanderätt, såvida icke folkskyddschefen finner lämpligt eller ägaren påfordrar, att egendomen övertages med äganderätt

med nyttjanderätt. Egendom, som kan antagas bliva förbrukad eller förstörd eller komma att väsentligt minska i värde, tages i anspråk med äganderätt. Annan egendom tages i anspråk med nyttjanderätt, såvida icke *civilförsvarschefen* finner lämpligt eller ägaren påfordrar, att egendomen övertages med äganderätt.

Mot förevarande paragraf, som i huvudsak överensstämmer med 3 § 2 mom. lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov och 16 § andra stycket utrymningslagen, finner jag icke anledning till erinran.

Föredraganden.

80 §.*Hemortsförsvsarssakkunnigas förslag:*

121 §.

Ägare eller innehavare av egendom, som jämlikt 117 § tagits i anspråk med nyttjanderätt, är skyldig att, i den mån så påfordras, tåla eller vidtaga ändring eller förflyttning av inredning eller utrustning, som hör till egendomen, samt att i övrigt tåla de åtgärder beträffande egendomen, som folkskyddschefen finner erforderliga.

Förevarande paragraf saknar numera motsvarighet i luftskyddsförfogandlagen men motsvarar 17 § första stycket utrymningslagen, där den dock avser allenast det fall, att byggnad tages i anspråk för att bereda bostad åt den, som vid utrymning ålagts eller uppmanats taga uppehåll utom sin bostad.

Paragrafen står i överensstämmelse med 7 § rekvisitionslagen. Dess upptagande i lagen tillstyrkes.

Föredraganden.

81—82 §§.*Hemortsförsvsarssakkunnigas förslag:*

122 §.

Har egendom tagits i anspråk jämlikt 117 § eller åtgärd vidtagits jämlikt 121 §, är ägare eller innehavare av den egendom, varom fråga är, berättigad till ersättning av folkskyddsdistriktet enligt de i 123 § angivna grunderna. Avser ianspråktagandet eller åtgärden huvudsakligen beredande av skydd för viss egendom eller

Civilförsvarsutredningens förslag:

84 §.

Ägare eller innehavare av egendom, som jämlikt 80 § tagits i anspråk med nyttjanderätt, är skyldig att, i den mån så påfordras, tåla eller vidtaga ändring eller förflyttning av inredning eller utrustning, som hör till egendomen, samt att i övrigt tåla de åtgärder beträffande egendomen, som *civilförsvarschefen* finner erforderliga.

Civilförsvarsutredningens förslag:

85 §.

Har egendom tagits i anspråk jämlikt 80 § eller åtgärd vidtagits jämlikt 84 §, är ägare eller innehavare av den egendom, varom fråga är, berättigad till ersättning enligt de i 86 § angivna grunderna. *Ersättningen skall gäldas av den kommun eller det municipalsamhälle, som enligt de i 5 kap. givna bestämmelserna har att svara*

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

dess ägare eller innehavare eller för person, som vid tid, då folkskyddsberedskap inträdde, bodde eller vistades inom egendomen eller eljest nyttjade denna, utgår dock ersättning, allenast om och i den mån det med avseende å storleken av kostnad eller skada, som föranledes av åtgärden, samt omständigheterna i övrigt provas skäligt.

Har nyttjanderätt till egendom upplåtits till folkskyddsdistrikt genom frivillig överenskommelse och lider egendomen skada eller avsevärd försämring, vartill hänsyn ej tagits vid överenskommelsen, äger upplåtaren påkalla, att ersättningsfrågan provas i den ordning i detta kapitel stadgas.

123 §.

För egendom, som övertages med äganderätt, lämnas ersättning med belopp, som provas skäligt med hänsyn till nödvändiga kostnader vid produktion eller återförsäljning, normal handelsvinst eller andra på prissättningen regelmässigt inverkan förhållanden. Övertages med äganderätt egendom, som på grund av tidigare ianspråktagande innehaves med nyttjanderätt, skall vid ersättningens bestämmande skälig hänsyn tagas till den ersättning, som utgått för egendomens nyttjande.

Då egendom tages i anspråk med nyttjanderätt, lämnas ersättning efter enahanda grund för den för ägaren eller innehavaren förlorade avkastningen eller nyttan. Har egendomen i fall som nu sagts lidit skada eller avsevärd försämring, lämnas skälig ersättning härför.

Har åtgärd, som i 121 § sägs, vidtagits, må efter vad skäligt finnes ersättning lämnas för den kostnad, äga-

Civiltförsvarsutredningens förslag:

för tillgodoseende av det behov, för vilket ianspråktagandet skett. Avser ianspråktagandet av viss egendom eller åtgärd *beträffande densamma* huvudsakligen beredande av skydd för egendomen eller dess ägare eller innehavare eller för person, som vid tid, då *civiltförsvarsberedskap* inträdde, bodde eller vistades inom egendomen eller eljest nyttjade denna, utgår dock ersättning allenast om och i den mån det med avseende å storleken av kostnad eller skada, som föranledes av åtgärden, samt omständigheterna i övrigt provas skäligt.

Har nyttjanderätt till egendom *för det allmänna civiltförsvarets behov* upplåtits till *kommun eller municipalsamhälle* genom frivillig överenskommelse och lider egendomen skada eller avsevärd försämring, vartill hänsyn ej tagits vid överenskommelsen, äger upplåtaren påkalla, att ersättningsfrågan provas i den ordning i detta kapitel stadgas.

86 §.

För egendom, som övertages med äganderätt, lämnas ersättning med belopp, som provas skäligt med hänsyn till nödvändiga kostnader vid produktion eller återförsäljning, normal handelsvinst eller andra på prissättningen regelmässigt inverkan förhållanden. Övertages med äganderätt egendom, som på grund av tidigare ianspråktagande innehaves med nyttjanderätt, skall vid ersättningens bestämmande skälig hänsyn tagas till den ersättning, som utgått för egendomens nyttjande.

Då egendom tages i anspråk med nyttjanderätt, lämnas ersättning efter enahanda grund för den för ägaren eller innehavaren förlorade avkastningen eller nyttan. Har egendomen i fall, som nu sagts, lidit skada eller avsevärd försämring, lämnas skälig ersättning härför.

Har åtgärd, som i 84 § sägs, vidtagits, må efter vad skäligt finnes ersättning lämnas för den kostnad, äga-

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

ren eller innehavaren till följd därav fått vidkännas, samt för skada eller avsevärd försämring, som egendomen kan hava åsamkats genom åtgärden.

Ersättning för transport av ianspråktagen egendom till avlämningsplats, för transport till hemorten av egendom, som efter nyttjande avhämtas, så ock för sådan inställelse å avlämningsplats, som föranletts av ianspråktagande jämlikt detta kapitel, utgår enligt de grunder, som gälla vid rekvisition för krigsmaktens behov.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

ren eller innehavaren till följd därav fått vidkännas, samt för skada eller avsevärd försämring, som åsamkats egendomen genom åtgärden.

Ersättning för transport av ianspråktagen egendom till avlämningsplats, för transport till hemorten av egendom, som efter nyttjande avhämtas, så ock för sådan inställelse å avlämningsplats, som föranletts av ianspråktagande jämlikt detta kapitel, utgår enligt de grunder, som gälla vid rekvisition för krigsmaktens behov.

Av systematiska skäl har en omflyttning av ifrågavarande bestämmelser skett i förhållande till civilförsvarsutredningens förslag.

81 § 1 mom. departementsförslaget motsvarar 5 § 1 mom. lagen om föfoganderätt för luftskyddets behov och 18 § utrymningslagen. Andra stycket första punkten saknar motsvarighet i dessa lagar men överensstämmer med 11 § rekvisitionslagen.

81 § 2 mom. departementsförslaget återfinnes ej i luftskydds- eller utrymningslagstiftningen men motsvarar 13 § 1 mom. rekvisitionslagen.

82 § saknar likaledes motsvarighet i luftskydds- och utrymningslagstiftningen men är utformad i nära överensstämmelse med 12 § sista stycket rekvisitionslagen.

Departementsförslaget överensstämmer i sak med civilförsvarsutredningens förslag dock med jämkningar i två hänseenden. För det första har till följd av den standpunkt departementsförslaget intagit beträffande municipalsambälles skyldigheter i fråga om civilförsvaret bestämmelsen om att ersättning skall kunna gäldas av sådant samhälle utgått. Vidare har någon motsvarighet till 85 § första stycket tredje punkten ansetts icke behöva upptagas. En dylik bestämmelse torde nämligen sakna praktisk betydelse i förevarande sammanhang.

83 §.*Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:*

124 §.

Anspråk på ersättning jämlikt 122 § prövas i den ordning, som är stadgad beträffande rekvisition för krigsmaktens behov, med iakttagande av att efter taxa utgående ersättning till beloppet fastställas av folkskyddschefen. Ändå att egendom, som tages i anspråk, är avsedd att tillhandahållas

Civiltförsvarsutredningens förslag:

87 §.

Anspråk på ersättning jämlikt 85 § prövas i den ordning, som är stadgad beträffande rekvisition för krigsmaktens behov, med iakttagande av att efter taxa utgående ersättning till beloppet fastställas av *civiltförsvarschefen*. Ändå att egendom, som tages i anspråk, är avsedd att tillhandahållas

Föredraganden.

Hemortsförsvarsakkunnigas förslag:

endast vid särskilda tillfällen, må ersättningen bestämmas en gång för alla, dock att inskränkning därigenom icke sker i rätten till ersättning för skada, som ej förutsetts.

125 §.

Ersättning jämlikt 122 § skall gäldas i den ordning, Konungen bestämmer.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

endast vid särskilda tillfällen, må ersättningen bestämmas en gång för alla, dock att inskränkning därigenom icke sker i rätten till ersättning för skada, som ej förutsetts.

88 §.

Ersättning jämlikt 85 § skall gäldas i den ordning Konungen bestämmer.

Förevarande paragraf motsvarar 6 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov och 19 § utrymningslagen, i vilka lagrum dock ej återfinnes bestämmelsen om att ersättning efter taxa till beloppet fastställas av civiltförsvarschefen. I nämnda lagar hänvisas dessutom även beträffande formerna för ersättningens gäldande till vad i rekvisitionslagen stadgas om likvid för fullgjord rekvisition.

Föredraganden.

Mot 87 § civiltförsvarsutredningens förslag finnes ej anledning till erinran. Någon motsvarighet till 88 § samma förslag har ej ansetts erforderlig. Kungl. Maj:ts rätt att utfärda bestämmelser om sättet för ersättningens gäldande torde nämligen här ej behöva särskilt angivas.

84 §.

Hemortsförsvarsakkunnigas förslag:

126 §.

Har någon till säkerhet för fordran panträtt i egendom, som med äganderätt tagits i anspråk, äger han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framför ägaren rätt att ur ersättningsbeloppet utfå sin fordran. Samma skall ock gälla i fråga om den, som har rätt att kvarhålla egendomen till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för egendom, som är utmätt, skall, om borgenären det yrkar, utgivas till utmättningsmannen. Avser ersättningsbeloppet egendom, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet, där part det äskar, utgivas till överexekutor, och har denne att med beloppet förfara på sätt i 186 § utsökningslagen är för där avsett fall stadgat.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

89 §.

Samma lydelse.

Föredraganden.

Mot ifrågakarande paragraf, som i det närmaste överensstämmer med 7 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov och 20 § utrymningslagen, finner jag ingen anledning till erinran.

85 §.

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

127 §.

I den mån det prövas nödvändigt för annat folkskyddsändamål, än i 117 § sägs, äger folkskyddsmyndighet, i enlighet med vad Konungen därom närmare förordnar, taga i anspråk egendom, som innehaves av annan än staten. Härvid skola i tillämpliga delar bestämmelserna i 117—126 §§ lända till efterrättelse; dock med iakttagande av att ersättning för egendom, som tagits i anspråk, eller för åtgärd, som vidtagits, skall utgå av statsmedel samt att ersättning, som skall utgå efter taxa, skall till beloppet fastställas av den folkskyddsmyndighet, som utövat förfoganderätten.

Civilförsvarsutredningens förslag:

90 §.

I den mån det prövas nödvändigt för fullgörande av *annan uppgift i avseende å civilförsvaret än i 80 § sägs*, äger *civilförsvarsmyndighet*, i enlighet med vad Konungen därom närmare förordnar, taga i anspråk egendom, som innehaves av annan än staten. Härvid skola i tillämpliga delar bestämmelserna i 80—89 §§ lända till efterrättelse; dock med iakttagande av att ersättning för egendom, som tagits i anspråk, eller för åtgärd, som vidtagits, skall utgå av statsmedel samt att ersättning, som skall utgå efter taxa, skall till beloppet fastställas av den *civilförsvarsmyndighet*, som utövat förfoganderätten.

Förevarande paragraf saknar direkt motsvarighet i gällande luftskydds- och utrymningslagstiftning.

Hemortsförsvarssakkunniga anföra:

De förut i detta kapitel givna bestämmelserna avse endast förfoganderätt för folkskyddsdistrikt, i den mån sådan rätt erfordras för fullgörande av deras skyldigheter. Därutöver synas emellertid även bestämmelser om förfogande för andra folkskyddsändamål vara erforderliga. Härom stadgas i förevarande paragraf. Berättigad att utöva förfoganderätten bör i sådant fall bliva den folkskyddsmyndighet, som har närmaste ansvaret för tillgodoseende av det behov, varom fråga är. Det är även denna myndighet, som bör bestämma ersättningsbelopp, som skall utgå efter taxa. Ersättningen bör utgå av statsmedel.

Civilförsvarsutredningens förslag beträffande nu ifrågavarande paragraf har synt mig böra godtagas. Erinras må att, såsom under 76 § anförts, det är avsett att begränsningar i den civilförsvarsmyndigheterna enligt lagförslaget tillkommande förfoganderätten skola ske i administrativ ordning.

Föredraganden.

86 §.

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

137 §.

Vägrar eller försummar någon att behörigen eller i rätt tid tillhandahålla folkskyddsmyndighet egendom, som myndigheten jämlikt 9 kap. beslutat taga i anspråk, äger polismyndighet att hos vederbörande uttaga egendomen i fråga. Kan dröjsmålet medföra våda och är polismyndighet icke att tillgå, tillkommer samma rätt folkskyddsmyndighet.

Civilförsvarsutredningens förslag:

91 §.

Vägrar eller försummar någon att behörigen eller i rätt tid tillhandahålla civilförsvarsmyndighet egendom, som myndigheten beslutat taga i anspråk, äger polismyndighet att hos vederbörande uttaga egendomen i fråga. Kan dröjsmålet medföra våda och är polismyndighet icke att tillgå, tillkommer samma rätt *civilförsvarsmyndighet*.

Föredraganden.

Förevarande paragraf, som saknar motsvarighet i gällande luftskydds- och utrymningslagstiftning men som utformats i anslutning till 23 § 1 mom. rekvisitionslagen, har upptagits i departementsförslaget i den avfattning civilförsvarsutredningen föreslagit.

87 §.

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

138 §.

1 mom. Utebliver någon utan anmält laga förfall från sådan tjänstgöring eller sådant arbete inom folkskyddet eller sådan utbildning eller övning i folkskyddstjänst, som jämlikt denna lag åligger honom och vartill han blivit i vederbörlig ordning kallad, eller avviker han olovligen därifrån, må han på framställning av folkskyddsmyndighet genom polismyndighetens försorg omedelbart på egen bekostnad hämtas. Lag samma vare, om folkskyddspliktig utan anmält laga förfall underlåtit att efterkomma jämlikt 48 § andra stycket vederbörligen utfärdad kallelse till personlig inställelse.

2 mom. Har kallelse jämlikt 1 mom. skett genom personlig order, vilken befordrats med posten, må vederbörande ej anses vara i laga ordning kallad, om ordern återkommit till avsändaren såsom obeställbar. Därest ordern avsänts under den hos avsändaren senast anmälda adressen, må dock, där med hänsyn till beredskapen skyndsamt inställelse är av nöden, förordnas om hämtning utan hinder därav att ordern ej delgivits.

Förevarande paragraf motsvarar i stort sett 13 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov och 14 § utrymningslagen. Dock har i paragrafen, i motsats till vad nu är fallet, utsagts, att hämtning skall ske på bekostnad av den, som hämtas.

Föredraganden.

I civilförsvarsutredningens förslag har allenast den jämkningen vidtagits, att enär enligt 3 kap. departementsförslaget begreppet tjänstgöring i civilförsvaret inbegriper såväl utbildning och övning som annat »arbete» inom civilförsvaret, det ej ansetts behöfligt att särskilt angiva, att paragrafen är tillämplig å uteblivande från arbete inom civilförsvaret eller utbildning eller övning i civilförvarstjänst.

Civilförsvarsutredningens förslag:

95 §.

Utebliver någon utan anmält laga förfall från tjänstgöring eller arbete inom civilförsvaret eller utbildning eller övning i civilförvarstjänst, som jämlikt denna lag åligger honom och vartill han blivit i vederbörlig ordning kallad, eller avviker han olovligen därifrån, må han på framställning av *civilförsvarsmyndighet* genom polismyndighetens försorg omedelbart på egen bekostnad hämtas. Lag samma vare, om *civilförsvarspliktig* utan anmält laga förfall underlåter att efterkomma jämlikt 19 § vederbörligen utfärdad kallelse till personlig inställelse.

88 §.

Hemortsförsvsarssakkunnigas förslag:

136 §.

Är annan än staten jämlikt bestämmelse i 5, 6 eller 7 kap. eller med stöd av dylik bestämmelse meddelad föreskrift skyldig att något fullgöra och brister vederbörande härutinnan, äger länsstyrelsen på begäran av folkskyddsmyndighet förelägga lämpligt vite och, där fråga är om folkskyddsdistrikt, kommun eller municipalsamhälle, till sådant vite fälla. Länsstyrelsen må ock i sådant fall lämna erforderlig handräckning eller ombesörja föreskriven åtgärd samt uttaga kostnaden därför av den försumlige.

Enligt 14 § luftskyddslagen kan den, som åsidosätter bestämmelse i 10 eller 11 § samma lag — vari behandlas vissa åligganden beträffande luftskyddet för kommuner och enskilda — eller föreskrift eller åläggande, som där avses, av länsstyrelsen föreläggas lämpligt vite. Därjämte äger länsstyrelsen lämna erforderlig handräckning eller ombesörja föreskriven åtgärd samt uttaga kostnaden därför av den försumlige.

Enligt 4 § 2 mom. lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov äger länsstyrelsen, om någon underlåter att vidtaga åtgärd, som avses i 4 § 1 mom. samma lag, vidtaga åtgärden, varjämte stadgas, att kostnaden härför må, efter prövning av domstolen i den ort, där åtgärden ägt rum, uttagas av den försumlige, i den mån han icke på grund av stadgande i lagen eller eljest är berättigad till ersättning för åtgärden.

Jämlikt 17 § skyddsrumslagen gäller i stort sett motsvarande i fråga om skyldighet att vidtaga i lagen föreskriven skyddsåtgärd. Länsstyrelses behögenhet att lämna erforderlig handräckning är här dock icke omnämnd.

Hemortsförsvsarssakkunniga yttra:

De sakkunniga anse ifrågavarande tvångsmedel alltjämt böra stå till förfogande. Med den ställning, som länsstyrelserna enligt de sakkunnigas förslag skulle komma att intaga i förhållande till folkskyddsväsendet, synes det stå i god överensstämmelse att låta tvångsmedlens handhavande tillkomma dem.

Föreskrifter om dylika tvångsåtgärder äro intagna i här förevarande paragraf, som avser såväl kommunala som enskilda rättssubjekt.

I yttrande över luftskyddsinspektionens förslag till ny luftskyddslag har föreningen *Sveriges stadsfiskaler* efterlyst bestämmelse, huru förfaras skulle i sådant fall, då vederbörande saknade ekonomiska resurser för bestridande av kostnaderna för de åtgärder, som länsstyrelsen ägde att på den försumliges bekostnad vidtaga. De sakkunniga ha ansett sig icke böra upptaga någon särskild bestämmelse på denna punkt. Länsstyrelserna få avvåga sina åtgöranden efter de föreliggande förhållandena. Är den försumliges ekonomiska ställning sådan, att han uppenbarligen icke kan bekosta den åtgärd,

varom fråga är, bör länsstyrelsen knappast ombesörja åtgärdens vidtagande på hans bekostnad utan andra utvägar få sökas för att nå det med åtgärden avsedda syftet.

I yttranden över hemortsförsvarsakkunnigas förslag ha *länsstyrelserna i Malmöhus, Värmlands och Örebro län* uttalat sig för att länsstyrelsen borde erhålla befogenhet att utdöma förelagt vite, jämväl då fråga vore om enskild person. *Luftskyddschefen i Karlskoga*, med vilken *länsstyrelsen i Örebro län* härutinnan instämmer, framhåller, att frågan, hur förfaras skulle i sådant fall, då vederbörande saknade ekonomiska resurser för bestridande av kostnaderna för de åtgärder, som länsstyrelsen ägde att på den försumliges bekostnad vidtaga, alltjämt kvarstode olöst, samt gör gällande, att frågan hade större räckvidd än de sakkunniga måhända tänkt sig.

Sistnämnda problem har utförligt behandlats av *länsstyrelsen i Uppsala län*, som i yttrande över bevakningsutredningens förslag anför:

Det skulle för länsstyrelserna vara värdefullt, om de spörsmål, som sammanhånga med tillämpningen av 12 §, kunde närmare regleras. I varje fall synas medel böra ställas till länsstyrelsernas förfogande att disponeras för ifrågavarande ändamål. Väl finnas icke, såvitt länsstyrelsen har sig bekant, medel för motsvarande åtgärder enligt skyddsrumslagen anslagna, och avsikten torde måhända vara att de skola särskilt utverkas av Kungl. Maj:t, men uppenbarligen kunna förhållandena vara sådana, att en åtgärd av ifrågavarande art bör av länsstyrelsen självständigt och utan dröjsmål kunna påbörjas och avslutas.

Efter att ha återgivit hemortsförsvarsakkunnigas uttalande i denna fråga fortsätter länsstyrelsen:

Därest bevakningsutredningens nu förevarande förslag är avsett att tillämpas på samma sätt, måste det konstateras, att en sådan ståndpunkt icke är helt tillfredsställande. Den skulle sannolikt innebära att tillräckligt effektiva skyddsåtgärder i vissa fall över huvud taget icke kunde komma till stånd. Det kunde förefalla, som om med hänsyn till beskaffenheten och storleksordningen av de anläggningar, som avses med den föreslagna lagstiftningen, samt deras ägares respektive innehavares förmodade ekonomiska bärkraft det nu avhandlade spörsmålet komme att sakna praktisk betydelse och att det på den grund kunde lämnas åsido. Det skulle emellertid, om förslaget icke fullständigades på denna punkt, stundom kunna vålla osäkerhet och tvekan vid tillämpningen av stadgandet, som ju dock måste anses som kärnpunkten i lagstiftningen.

I yttrande över civilförvarsutredningens förslag ha *överståthållarämbetet* samt *länsstyrelserna i Östergötlands och Värmlands län* förklarat sig anse, att länsstyrelserna borde erhålla befogenhet att utdöma vite jämväl mot enskilda. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* framhåller svårigheterna vid tillämpningen av bestämmelserna i sista punkten.

Föredraganden.

Hemortsförsvarsakkunniga ha uttalat, att om den försumliges ekonomiska ställning är sådan, att han uppenbarligen icke kan bekosta den åtgärd, varom fråga är, länsstyrelsen knappast bör ombesörja åtgärdens vidtagande på hans bekostnad. Emellertid leder denna ståndpunkt, såvitt avser hyreshus, till den konsekvensen att hyresgästerna bliva i avsaknad av det skydd, som stats-

makterna ansett nödvändigt att genom förevarande lag tillförsäkra andra hyresgäster med motsvarande bostadsförhållanden. En sådan konsekvens synes ur beredskapssynpunkt betänkelig. Den av hemortsförsvsarssakkunniga angivna begränsningen synes mig därför knappast kunna förordas såsom allmän norm. En tillämpning av andra punkten i förevarande paragraf förutsätter å andra sidan, att medel, i varje fall förskottsvis, stå till länsstyrelsernas förfogande för bestridande av kostnaderna för vidtagande av den åtgärd, som underlåtits. Ehuru skäl finnas att antaga, att bestämmelsen endast sällan skall behöva tillämpas, torde något av de anslag, som komma att anvisas för civilförsvaret, böra göras disponibelt för nu ifrågavarande ändamål. I den mån fastigheten icke är belånad till sitt fulla värde bör givetvis den fordran hos fastighetsägaren, som uppkommer genom åtgärdens vidtagande, uttagas ur fastigheten.

Vad angår den i allmänhet mest kostnadskrävande av de åtgärder, varom i detta sammanhang kan vara fråga, nämligen inrättande av skyddsrum, må erinras om att statsmakterna vidtagit åtgärder för att fastighetsägarna skola kunna erhålla lån av statsmedel för ändamålet (kungörelse den 17 april 1940, nr 232). Beträffande fordringarna på säkerhet för lånen har riksbanken, som beviljar lånen, tillämpat en för låntagarna förmånlig praxis. I den mån en fastighetsägare, som icke uppenbarligen är ur stånd att erbjuda säkerhet för lånet, underlåter att utnyttja nämnda lånemöjlighet, synes underlåtenheten att anordna skyddsrum böra anses bero på tredska. För sådant fall synes vitesföreläggande böra i första hand ifrågakomma.

I likhet med vad som gäller enligt luftskydds- och skyddsrumslagarna torde länsstyrelsen, där den verkställt åtgärd för annans räkning, direkt kunna uttaga kostnaden av den försumlige utan att först vända sig till domstol. Härvid bör givetvis hänsyn tagas till den ersättning av statsmedel, var till vederbörande jämlikt denna lag kan vara berättigad.

Utdömande av vite såväl mot enskilda som mot kommuner torde böra ske av domstol.

89 §.

Hemortsförsvsarssakkunnigas förslag:

140 §.

1 mom. Den, som underlåter att i enlighet med 48 § första stycket på anfordran lämna upplysningar om där avsedda förhållanden eller att fullgöra honom enligt 50 § åliggande skyldighet att anmäla flyttning, böte tio kronor.

På anmälan av folkskyddsmyndighet må den försumlige tillika av länsstyrelsen i det län, där han är kyrkobokförd, vid vite tillhållas att fullgöra upplysnings- eller anmälningsskyldighet, som i första stycket sägs.

2 mom. Folkskyddspliktig, som

Civilförsvarsutredningens förslag:

97 §.

1 mom. Den som underlåter att i enlighet med 16 § på anfordran lämna upplysningar om där avsedda förhållanden eller att fullgöra honom enligt 21 § åliggande skyldighet att anmäla flyttning, straffes med böter från och med tio till och med ett-hundra kronor.

På anmälan av *civilförsvarsmyndighet* må den försumlige tillika av länsstyrelsen i det län, där han är kyrkobokförd, vid vite tillhållas att fullgöra upplysnings- eller anmälningsskyldighet, som i första stycket sägs.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

jämlikt 48 § andra stycket kallats att inställa sig personligen men utan laga förfall utebliver däriifrån, böte, första gången femton kronor och varje gång, han ånyo beträdes därmed, femtio kronor.

Har den folkskyddspliktige laga förfall för sin utevaro men underlåter han att, så snart ske kan, anmäla förfallet hos folkskyddsmyndighet, böte tio kronor.

3 mom. Har den, som är folkskyddspliktig eller eljest inskriven i folkskyddet, om rekommenderad postförsändelse mottagit avi, av vilken framgår att försändelsen avsänts av folkskyddsmyndighet, och underlåter han utan laga förfall att avhämta försändelsen eller vägrar han, då försändelse från folkskyddsmyndighet tillhandahålles honom, att utkvittera eller mottaga försändelsen, dömes till dagsböter.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

2 mom. Civiltförsvarspliktig, som jämlikt 19 § kallats att inställa sig personligen men utan laga förfall utebliver däriifrån, straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra kronor.

Har den civiltförsvarspliktige laga förfall för sin utevaro, men underlåter han att, så snart ske kan, anmäla förfallet hos *civiltförsvarsmyndighet*, straffes med böter från och med tio till och med etthundra kronor.

3 mom. Har den som är *civiltförsvarspliktig* eller eljest inskriven i *civiltförsvaret*, om rekommenderad postförsändelse mottagit avi, av vilken framgår, att försändelsen avsänts av *civiltförsvarsmyndighet*, och underlåter han utan laga förfall att avhämta försändelsen eller vägrar han, då försändelse från *civiltförsvarsmyndighet* tillhandahålles honom, att utkvittera eller mottaga försändelsen, straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra kronor.

Förevarande paragraf saknar motsvarighet i gällande luftskyddslagstiftning men överensstämmer i sin utformning enligt hemortsförsvvarssakkunnigas förslag nära med 36—39 §§ värnpliktslagen.

I yttrande över hemortsförsvvarssakkunnigas förslag framhåller *generalpoststyrelsen* beträffande 3 mom., att uppgift om avsändare icke lämnades å avier rörande rekommenderade postförsändelser. Visserligen hade styrelsen beträffande rekommenderade försändelser med beteckningen »militärärende» föreskrivit, att samma beteckning skulle angivas överst å avien, men styrelsen avstyrkte bestämt, att en dylik anordning utvidgades till andra försändelser än sådana, som avsåges i 38 § värnpliktslagen.

I yttrande över civiltförsvarsutredningens förslag påtalar *stadsplaneutredningen 1942* att 1 mom. förevarande paragraf innefattade ett avsteg från regeln, att vite ej finge föreläggas, då straff vore utsatt.

Föredraganden.

Jag anser bötesattserna för här ifrågavarande förseelser icke böra sättas högre än enligt hemortsförsvvarssakkunnigas förslag, dock att i 2 mom. första stycket gemensam böteslatitud av högst femtio kronor torde böra stadgas.

Till förekommande av att stadgandet i 15 § departementsförslaget fullgöres först efter vitesföreläggande torde underlåtenheten att ställa sig stadgandet till efter rättelse böra vara förenad med bötesansvar. Det synes lämpligt att åt den domstol, som ådömer bötesansvaret, inrymma befogenhet att för utkrävande av upplysningsskyldigheten fortsättningsvis lita till vitesföre-

läggande. Genom en dylik kombination av böter och vite motverkas den tendens, som eljest möjligen skulle kunna göra sig märkbar, nämligen att besvara anmaningar att giva upplysningar först sedan vitesföreläggande meddelats. 89 § 1 mom. departementsförslaget är avfattat i enlighet med vad nu sagts.

Stadgandet i 97 § 3 mom. civilförvarsutredningens förslag har av skäl, som generalpoststyrelsen åberopat, icke upptagits i departementsförslaget. Däremot har såsom 3 mom. införts bestämmelse om straff för den som underlåter iakttaga honom jämlikt 58 § åvilande skyldigheter.

90 §.

Hemortsförvarssakkunnigas förslag:

145 §.

Den, som underlåter att i förväg inhämta länsstyrelsens godkännande i fall, varom i 131 § andra stycket förmäles, straffes med dagsböter.

Det åligger den, vilken gör sig skyldig till underlåtenhet, som i första stycket sägs, att i enlighet med länsstyrelsens anvisningar ändra vad som redan utförts. Lag samma vare beträffande den, vilken åsidosätter föreskrift, som meddelats av länsstyrelsen vid prövning enligt 131 § andra stycket.

Förevarande paragraf motsvarar i stort sett 18 § första stycket skyddsrumslagen.

Civilförvarsutredningens förslag:

101 §.

Den, som underlåter att i förväg inhämta länsstyrelsens godkännande i fall, då så enligt 46 § skall ske, straffes med dagsböter.

Det åligger den, vilken gör sig skyldig till underlåtenhet, som i första stycket sägs, att i enlighet med länsstyrelsens anvisningar ändra vad som redan utförts. Lag samma vare beträffande den, vilken åsidosätter föreskrift, som meddelats av länsstyrelsen vid prövning enligt 46 §.

91 §.

Hemortsförvarssakkunnigas förslag:

141 §.

Med dagsböter eller fängelse eller, om omständigheterna äro synnerligen försvårande och brottet begås under folkskyddsberedskap, med straffarbete i högst två år straffes

1) den, som är folkskyddspliktig eller eljest inskriven i folkskyddet och i avsikt att undandraga sig sina skyldigheter underlåter att efter vederbörlig kallelse inställa sig till tjänstgöring inom folkskyddet eller utbildning eller övning i folkskyddstjänst eller eljest olovligen undanhåller sig därifrån;

2) den, som jämlikt 51 § ålagts tillfälligt arbete för folkskyddets räkning och med vetskap om åläggandet olovligen undanhåller sig från arbetet;

3) den, som under tjänstgöringen inom folkskyddet eller under utbild-

Civilförvarsutredningens förslag:

98 §.

Med dagsböter eller fängelse eller, om omständigheterna äro synnerligen försvårande och brottet begås under *civilförvarsberedskap*, med straffarbete i högst två år straffes

1) den som är *civilförvarspliktig* eller eljest inskriven i *civilförsvaret* och i avsikt att undandraga sig sina skyldigheter underlåter att efter vederbörlig kallelse inställa sig till tjänstgöring inom *civilförsvaret* eller utbildning eller övning i *civilförvarstjänst* eller eljest olovligen undanhåller sig därifrån;

2) den som under *tjänstgöring* inom *civilförsvaret* eller under utbildning eller övning i *civilförvarstjänst* vägrar åtlyda vad vederbörande befäl under tjänstens utövning och i vad som angår tjänsten honom befallt eller

Föredraganden.

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

ning eller övning i folkskyddstjänst vägrar åttlyda vad vederbörande befäl under tjänstens utövning och i vad som angår tjänsten honom befallt eller eljest gör sig skyldig till vårdslöshet eller försummelse vid fullgörande av sin tjänsteplikt;

4) den, som under fullgörande av honom jämlikt 51 § ålagt arbete för folkskyddets räkning vägrar åttlyda vad vederbörande befäl i avseende å arbetet anbefallt;

5) den, som i fall, varom i 48 § förmäles, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift om förhållande, som i samma lagrum avses;

6) den, som i strid med 47 § eller särskilt meddelat bortflyttningsförbud lämnar sin vistelseort;

7) den, som med vetskap om att föreskrift om undanförsel meddelats jämlikt 59 § verkställer undanförsel i strid med därom givna bestämmelser eller bryter mot det i 63 § stadgade förbudet eller underlåter att iakttaga villkor, som uppställts med stöd av sistnämnda lagrum;

8) den, som med vetskap om att föreskrift meddelats jämlikt 60 § bryter mot förbud, som genom föreskriften meddelats, eller underlåter att iakttaga villkor, som jämlikt nämnda lagrum uppställts;

9) den, som uppenbarligen vanvårdar materiel, utrustning eller annan förnödenhet, som han för förvaring mottagit av folkskyddsmyndighet;

10) den, som med vetskap om att folkskyddsmyndighet jämlikt 9 kap. beslutat taga i anspråk egendom, vilken av honom innehaves, vägrar eller försummar att behörigen eller i rätt tid tillhandahålla myndigheten egendomen eller genom att avhända sig egendomen eller på annat sätt omöjliggör ianspråktagandet;

11) den, som utan skälig anledning vägrar att låta anläggning eller byggnad besiktigas enligt vad i 129 § sägs;

12) den, som vid förfrågan jämlikt 130 § vägrar att lämna upplysning eller ock vid sådan förfrågan eller i

Civilförsvarsutredningens förslag:

eljest gör sig skyldig till vårdslöshet eller försummelse vid fullgörande av sin tjänsteplikt;

3) den som i fall, varom i 16 § förmäles, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift om förhållande, som i samma lagrum avses;

4) den som i strid med 20 § eller särskilt meddelat bortflyttningsförbud lämnar sin vistelseort, så ock den som bryter mot stadgandet i 29 §;

5) den som med vetskap om att föreskrift om undanförsel meddelats jämlikt 30 §, verkställer undanförsel i strid med därom givna bestämmelser eller bryter mot det i 31 § stadgade förbudet eller underlåter att iakttaga villkor, som uppställts med stöd av sistnämnda lagrum, så ock den som underlåter att iakttaga honom jämlikt 69 § 2 mom. åliggande anmälningskyldighet;

6) den som med vetskap om att föreskrift meddelats jämlikt 32 §, bryter mot förbud, som genom föreskriften meddelats, eller underlåter att iakttaga villkor, som jämlikt nämnda lagrum uppställts;

7) den som uppenbarligen vanvårdar materiel, utrustning eller annan förnödenhet, som han för förvaring mottagit av *civilförsvarsmyndighet*;

8) den som med vetskap om att *civilförsvarsmyndighet* jämlikt 7 kap. beslutat taga i anspråk egendom, vilken av honom innehaves, vägrar eller försummar att behörigen eller i rätt tid tillhandahålla myndigheten egendomen eller genom att avhända sig egendomen eller på annat sätt omöjliggör ianspråktagandet;

9) den som utan skälig anledning vägrar att låta anläggning eller byggnad besiktigas enligt vad i 63 § sägs;

10) den som vid förfrågan jämlikt 71 § vägrar att lämna upplysning eller ock vid sådan förfrågan eller i samband med undersökning eller granskning, som avses i sistnämnda paragraf, söker vilseleda myndighet rörande i första stycket i samma paragraf angivna förhållanden; samt

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

samband med undersökning eller granskning, som avses i sistnämnda paragraf, söker vilseleda myndighet rörande i första stycket i samma paragraf angivna förhållanden; samt

13) den, som eljest åsidosätter föreskrift eller föreläggande, som meddelats med stöd av denna lag eller enligt 150 § utfärdade bestämmelser och ej avser fullgörande av åliggande, varom i 136 § förmåles.

Fälles någon till straff jämlikt denna paragraf, må domstolen, i förekommande fall och efter ty skäligen finnes, förklara egendom, som undanhållits, förverkad eller, om den ej kan tillrättaskaffas, förplikta honom att utgiva ersättning för egendomens värde.

Civilförsvvarsutredningens förslag:

11) den som eljest åsidosätter föreskrift eller föreläggande, som meddelats med stöd av denna lag eller enligt 105 § utfärdade bestämmelser och ej avser fullgörande av åliggande, varom i 94 § förmåles.

Fälles någon till straff jämlikt denna paragraf, må domstolen i förekommande fall och efter ty finnes skäligen förklara egendom, som undanhållits, förverkad eller, om den ej kan tillrättaskaffas, förplikta honom att utgiva ersättning för egendomens värde.

I såväl luftskyddsförfogandelagen (16 §) som utrymningslagen (37 §) ha straffbestämmelserna — med vissa speciella undantag — erhållit en generell avfattning, i det att straff stadgas för åsidosättande av föreskrift eller föreläggande, som meddelats med stöd av vederbörande lag eller för dess tillämpning av Kungl. Maj:ts utfärdade bestämmelser. Luftskyddslagen innehåller endast viss straffbestämmelse (15 §), som står i samband med luftskyddsövningar. I lagen om skyldighet att bortföra varuförråd (15 §) ha däremot direkt i lagen angivits de särskilda brottsrekvisiten.

Hemortsförsvvarssakkunniga anföra, att de ansåge lämpligt att i förevarande paragraf direkt angiva de viktigaste av de fall, som borde föranleda straffansvar, och att komplettera de sålunda utformade bestämmelserna med en mera generell sådan. Därvid hade de sakkunniga följt den principen, att om föreskrift eller föreläggande kunde förbindas med vitesbestämmelse, straffansvar icke borde föreligga.

Beträffande de särskilda punkterna anföra de sakkunniga bland annat: Vad under 7)—8) upptagits motsvarade i stort sett andra och tredje styckena i 15 § lagen om skyldighet att bortföra varuförråd. Första stycket och viss del av andra stycket av sistnämnda paragraf avsåge förhållanden, varom vitesföreläggande kunde meddelas, och straffansvar därför borde fördenskill ej gälla. — Under 9) upptaget förhållande vore icke straffbelagt i gällande luftskydds- och utrymningslagstiftning. Emellertid hade genom det allmännas försorg icke obetydliga mängder luftskyddsmateriel, särskilt gasskyddsmateriel, anskaffats och överlämnats till enskilda personer. Jämlikt 84—86 §§ åläge det vederbörande ägare eller i vissa fall innehavare av anläggning eller byggnad att ansvara för värden av sådan materiel. Gjorde någon, som dylikt ansvar åvilade, sig skyldig till uppenbar vårdslöshet, borde detta föranleda straffansvar. Erfarenheten hade tydligt visat, att behov av straffbestämmelse i

detta hänseende föreläge. — Stadgandet under 10) hade utformats i nära anslutning till 23 § 2 mom. rekvisitionslagen. — Vad under 11) upptagits motsvarande 18 § sista stycket skyddsrumslagen men innebure viss straffskärpning. — Under 12) infört stadgande motsvarades av vissa delar av 16 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, 37 § utrymningslagen och 15 § lagen om skyldighet att bortföra varuförråd. Formuleringen anslöte sig till sistnämnda lagrum.

I yttrande över civilförvarsutredningens förslag förklarar sig *luftskyddschefen i Lund* anse straffmaximum för lågt vid förbrytelser under krig, medan *länsstyrelsen i Kopparbergs län* ifrågasätter, om icke ifrågasvarande straffbestämmelser borde uppmjukas därhän, att dagsböter såsom lägsta straff ersattes med vanliga böter. Länsstyrelsen fortsätter:

Det torde många gånger leda till mindre önskvärda konsekvenser, om under en kommande fredstid personer, som göra sig skyldiga till förseelser mot 98 § civilförvarslagen, på grund härav ådömas stränga straff. Då det under en fredsperiod torde bli svårt att bland den stora massan av medborgare uppehålla intresset för civilförsvaret, ifrågasätter länsstyrelsen, huruvida det kan anses lämpligt att med alltför kännbara straff söka tvinga medborgarna att fullgöra sin civilförvarsplikt. Bättre resultat torde nås genom lämpor och genom en klok upplysning och en effektiv propaganda. Stränga straff torde endast böra anlitas såsom en yttersta utväg att nå målet.

Landsorganisationen anser oegentligt att i förevarande paragraf vårdslöshet eller försummelse sammanfördes med uppsåtlig lydnadsvägran. Det vore säkerligen psykologiskt klokt att genomgående särskilja uppsåtliga brott och förseelser av vårdslöshet eller försummelse i olika paragrafer och reservera de nu i 98 § föreslagna strängare straffsatserna för de förra.

Föredraganden.

Jag anser mig i allt väsentligt kunna tillstyrka civilförvarsutredningens förslag i förevarande hänseende. Sålunda anser jag varken straffmaximum böra ökas eller straffminimum nedsättas. Vad särskilt angår den under 1) omförmälda förseelsen torde erfarenheten hittills icke ha givit vid handen, att motsvarande straffbestämmelse använts i oträngt mål. Även då civilförvarsberedskap ej råder torde möjlighet böra finnas att anpassa böterna efter vederbörandes ekonomiska ställning, vilket ej kan ske i samma utsträckning, om böterna, såsom länsstyrelsen i Kopparbergs län föreslagit, utdömes ej i dagsböter utan omedelbart i penningar. — Enär gränserna mellan uppsåtlig brottslighet och vårdslöshet äro flytande, torde en uppdelning av paragrafen i enlighet med landsorganisationens yrkande i tillämpningen möta svårigheter. Eftersom strafflatituden är vid, torde hänsynen till subjektiva omständigheter kunna göra sig fullt ut gällande vid straffmätningen.

Förevarande paragraf har i departementsförslaget därjämte på ett par punkter undergått formell jämkning. Angående anledningen till borttagandet i punkterna 1 och 2 av orden »eller utbildning eller övning i civilförvarstjänst» hänvisas till vad som anförts under 87 §.

92 §.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

143 §.

Har någon blivit förvunnen till brott mot bestämmelse i 141 § 1)—4), må i stället för straff tillrättavisning kunna meddelas i enlighet med vad Konungen därom närmare förordnar.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

99 §.

Har någon blivit förvunnen till brott mot bestämmelse i 98 § 1) eller 2), må i stället för straff tillrättavisning kunna meddelas i enlighet med vad Konungen därom närmare förordnar.

Förevarande paragraf saknar motsvarighet i gällande luftskydds- och utrymningslagstiftning.

Hemortsförsvvarssakkunniga anföra:

I 141 § 1)—4) stadgas om straff för tjänsteförbrytelse av folkskyddspersonal m. fl. Mången gång kan det emellertid vara lämpligare att för mindre dylika förbrytelser meddela den skyldige tillrättavisning i någon form i stället för straff. Möjlighet härtill står öppen jämlikt här förevarande paragraf. Tillrättavisning bör kunna meddelas av vederbörande folkskyddsmyndighet i stället för att befordra den försumlige till åtal. Tänkbara former för tillrättavisning äro bl. a. varning, förlust av ersättning och för kasernerad personal permissionsförbud.

Övervägas bör, om icke för varje folkskyddsdistrikt bör inrättas en motsvarighet till den disciplinnämnd, som jämlikt 15 § hemvärnskungörelsen skall finnas för varje hemvärnsområde.

Jag finner förslaget om införande av möjlighet att meddela civiltförsvarspersonal tillrättavisning i stället för att åtala och döma till straff lämpligt. Föreliggande skiljaktigheter mellan civiltförsvarsutredningens förslag och departementsförslaget hänföra sig endast till den formella avfattningen.

Föredraganden.

93 §.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

144 §.

Vad som inhämtats genom svar å sådan förfrågan eller vid sådan undersökning eller granskning, som i 130 § sägs, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med förfrågningen, undersökningen eller granskningen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

100 §.

Vad som inhämtats genom svar å sådan förfrågan eller vid sådan undersökning eller granskning, som i 71 § sägs, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med förfrågningen, undersökningen eller granskningen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

Mot utformningen av förevarande paragraf, som motsvarar 17 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, 22 § tredje stycket och 38 § utrymningslagen samt 16 § lagen om skyldighet att bortföra varuförråd, synes annan anledning till erinran ej föreligga än att bestämmelsen bör utsträckas till att gälla jämväl vad som inhämtas vid besiktning.

Föredraganden.

94 §.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

146 §.

Brott, som i 144 § sägs, må av allmän åklagare åtalas endast efter angivelse av målsäganden.

Om utdömande av böter jämlikt 140 § 1 och 2 mom. samt vad med sådant utdömande äger samband skola bestämmelserna i 43 § värnpliktslagen äga motsvarande tillämpning.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, ävensom förverkad egendom och utdömd ersättning, varom i 141 § sista stycket förmäles, tillfalla kronan.

Civiltförsvvarsutredningens förslag:

102 §.

Åtal för förseelse, som i 97 § sägs, anhängiggöres vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammaren eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Åtal jämlikt 98, 100 och 101 §§ anhängiggöres vid allmän domstol.

Förseelse, som i 100 § sägs, må av allmän åklagare åtalas endast efter angivelse av målsägaren.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, ävensom förverkad egendom och utdömd ersättning, varom i 98 § sista stycket förmäles, tillfalla kronan.

Tredje och fjärde styckena i 102 § civiltförsvvarsutredningens förslag motsvara 18 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, 39 § utrymningslagen och 17 § lagen om skyldighet att bortföra varuförråd.

Civiltförsvvarsutredningen framhåller, att utredningen icke föreslagit någon motsvarighet till andra stycket av förevarande paragraf enligt hemortsförsvvarssakkunnigas förslag, enär där avsedda förseelser ansetts böra beivras genom vanligt domstolsförfarande.

Föredraganden.

94 § departementsförslaget överensstämmer med 102 § civiltförsvvarsutredningens förslag utom därutinnan att enär någon poliskammare med domsrätt ej längre finnes vad om åtals anhängiggörande vid poliskammare stadgats utgått.

95 §.

Hemortsförsvvarssakkunnigas förslag:

148 §.

Över byggnadsnämnds beslut i fråga, som avses i denna lag, må besvär anföras hos länsstyrelsen inom en månad från det klaganden erhöi del av beslutet. Rätt att anföras besvär tillkommer jämväl folkskyddsmyndighet.

Talan mot beslut enligt denna lag, som i andra fall, än som avses i 146 § andra stycket, meddelas av länsstyrelsen, må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd. Rätt att föra

Civiltförsvvarsutredningens förslag:

103 §.

Över byggnadsnämnds beslut i fråga, som avses i denna lag, må besvär anföras hos länsstyrelsen inom en månad från det klaganden erhöi del av beslutet. Rätt att anföras besvär tillkommer jämväl *centralmyndigheten* och *vederbörande civiltförsvvarschef*.

Över beslut, som länsstyrelsen meddelat på besvär, som avses i första stycket, eller enligt 35, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 51, 53, 54, 55, 59, 61, 77, 92, 93, 94 eller 97 § må talan föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överkla-

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

talans tillkommer jämväl riksfolk-skyddschefen.

När synnerliga skäl därtill äro, äger länsstyrelsen förordna, att dess beslut omedelbart skall lända till efterrättelse.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

gande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd. I fråga om beslut, som länsstyrelsen meddelat på besvär, som avses i första stycket, eller enligt 35, 38, 40, 41, 43, 44, 45 eller 46 §, tillkommer rätt att föra talan jämväl centralmyndigheten.

När synnerliga skäl därtill äro, äger länsstyrelsen förordna att beslut, som avses i andra stycket, skall omedelbart lända till efterrättelse.

Över beslut, som länsstyrelsen enligt denna lag meddelat i andra fall än i andra stycket avses, må klagan ej föras.

I 20 § första stycket skyddsrumslagen finnes intaget motsvarande stadgande som i första stycket av förevarande paragraf enligt hemortsförsvarssakkunnigas och civiltförsvarsutredningens förslag, varvid dock stadgas, att rätt att anföra besvär tillkommer jämväl luftskyddschefen.

Enligt 17 § luftskyddslagen må klagan över beslut, som enligt samma lag meddelas av länsstyrelse, föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd. Liknande stadganden finnas i 15 § 1 mom. lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, 20 § andra stycket skyddsrumslagen och 40 § andra stycket utrymningslagen. Enligt 21 § skyddsrumslagen äger länsstyrelsen, när särskilda skäl därtill äro, förordna, att dess beslut omedelbart skall lända till efterrättelse.

I 15 § 1 mom. lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov stadgas därjämte, att över luftskyddschefs beslut i ärende, som avses i lagen, besvär må anföras hos länsstyrelsen inom tjugu dagar från det klaganden erhållit del av beslutet. Enligt 40 § utrymningslagen gäller, att över luftskyddschefs, utrymningschefs, inkvarteringsnämnds och inkvarteringschefs beslut i ärende, som avses i samma lag, besvär må anföras hos centrala utrymningsmyndigheten inom samma tid, som nyss sagts.

Mot vissa beslut enligt utrymningslagen (utrymning, bestämmande av inkvarteringsort, bortflyttningsförbud) må talan icke föras.

Hemortsförsvarssakkunniga anföra:

Folkskyddets egenskap av försvarsorganisation föranleder, att något formbundet förfarande för fullföljd av folkskyddsmyndighets beslut hos högre folkskyddsmyndighet icke bör förefinnas. Är någon missnöjd med exempelvis beslut av folkskyddschef, bör han dock givetvis kunna göra en vanlig framställning hos civilskyddschefen eller i förekommande fall försvarsområdesbefälhavaren om rättelse. Erinras bör därom, att i rekvisitionslagen ingen klagorätt finnes stadgad över militär myndighets rekvisitionsbeslut.

Att märka är i detta sammanhang, att folkskyddsmyndigheterna, då det gäller åligganden för folkskyddsdistrikt, kommuner, municipalsamhällen och enskilda jämlikt 6 kap., icke själva ha medel till förfogande att framtvinga

skyldigheternas fullgörande. Härför erfordras länsstyrelsens medverkan, och länsstyrelsen har givetvis viss självständig prövningsrätt i fråga om riktigheten av vederbörande folkskyddsmyndighets anspråk. Över länsstyrelsens beslut bör klagan kunna föras.

Emellertid synes möjlighet till klagan över beslut av riksfolkskyddschefen böra i vissa fall föreligga, nämligen åtminstone såvitt angår tillsättande av folkskyddschef m. fl. jämlikt 11 § och fastställande av ersättning av statsmedel till folkskyddsdistrikt jämlikt 105 §. Föreskrift om sådan klagerätt torde emellertid icke behöva intagas i lagen utan bör ingå i den instruktion för riksfolkskyddschefen, som måste utfärdas.

Civilförvarsutredningen anför:

Enligt utredningens förslag skall länsstyrelsen ingå i civilförvarsorganisationen. En följd härav blir att vad hemortsförvarssakkunniga anført beträffande klagerätt över folkskyddsmyndighets beslut — i vilket utredningen instämmer — får tillämpning jämväl på åtskilliga beslut av länsstyrelsen. Denna kommer nämligen med utredningens förslag att beträffande civilförsvaret bli underställd centralmyndigheten och skyldig ställa sig dess föreskrifter till efterrättelse, varför, som nyss sagts, något utrymme för ett formbundet fullföljdsförfarande icke skulle finnas. Det sagda kan dock gälla allenast den del av länsstyrelsens verksamhet, som omfattar planläggning och upprätthållande av civilförsvaret, d. v. s. länsstyrelsens befattning med ledningen av civilförsvaret, men icke den administrativa beslutanderätt länsstyrelsen utövar i civilförvarsärenden. Sådan beslutanderätt skall enligt utredningens förslag tillkomma länsstyrelsen jämlikt åtskilliga bestämmelser om anordnande av enskilda skyddsrum och källarmursgenombrott (35, 38, 40, 41, 43, 44, 45 och 46 §§). Vidare skall länsstyrelsen fastställa statsbidrag enligt 51 § och ersättning av statsmedel jämlikt 53 § samt företaga kostnadsfördelning jämlikt 54 och 77 §§ ävensom meddela förordnande som i 55 § 4. och 5. avses. Länsstyrelsen tillkommer ock att meddela vissa ytterligare förordnanden av administrativ natur (59, 61, 92 och 93 §§) ävensom meddela förelägganden och utdöma viten enligt 94 § samt meddela vitesbeslut enligt 97 § 1 mom. I de uppräknade fallen synes besvärstalan böra kunna föras i vanlig ordning hos Kungl. Maj:t.

I hemortsförvarssakkunnigas förslag stadgades, att rätt att anföra besvär över länsstyrelsens beslut skulle tillkomma jämväl riksfolkskyddschefen. Beträffande frågan om motsvarande rätt för centralmyndigheten synes sådan rätt icke behöva förekomma annat än beträffande ovan angivna bestämmelser om enskilda skyddsrum och källarmursgenombrott, ifråga om vilka centralmyndighetens besvär rätt är ägnad att främja en enhetlig rättstillämpning.

I yttrande över civilförvarsutredningens förslag ifrågasätter *luftskyddschefen i Göteborg* nödvändigheten av att i tredje stycket av förevarande paragraf stadga »synnerliga skäl», då det i praktiken visat sig, att den, som velat undkomma ett föreläggande att inrätta skyddsrum, begagnat sig av möjligheten att överklaga luftskyddschefens beslut till synes endast i akt och mening att förhåla tiden.

Föredraganden.

Föreskrift om besvär rätt över byggnadsnämnds beslut synes mig icke böra intagas i förevarande lag. De beslut, varom här är fråga, äro beslut om byggnadslov. Hur klagan över dylika beslut må fullföljas, regleras och bör regleras i byggnadsstadgan och icke i civilförvarslagen.

Vad angår frågan om besvär rätt över länsstyrelsens beslut i ärenden, som

avses i denna lag, må följande framhållas. Liksom civilförvarsutredningen anser jag, såsom under avdelning I framhållits, länsstyrelsen böra vara i fråga om civilförsvaret underställd civilförvarsstyrelsen och skyldig efterkomma dess direktiv. Detta synes böra gälla ej blott i vissa begränsade hänseenden utan beträffande samtliga de hithörande åtgärder, varom länsstyrelsen äger besluta. Då emellertid de beslut, varom här är fråga, i allmänhet äro av väsentlig betydelse för dem, som besluten närmast avse, torde möjlighet böra stå öppen att erhålla omprövning av besluten enligt vanliga besvärregler. Fullföljdsförbud torde dock böra stadgas för vissa åtgärder, huvudsakligen sådana, som kunna beräknas förekomma blott under krig eller under ett skärpt utrikespolitiskt läge.

Tillräcklig anledning torde icke finnas att frångå civilförvarsutredningens förslag, att besvaren skola anföras hos Kungl. Maj:t.

Vad civilförvarsutredningen föreslagit därom, att civilförvarsstyrelsen i vissa fall skulle äga föra talan mot länsstyrelsens beslut kan jag icke tillstyrka. En sådan rätt skulle innebära, att civilförvarsstyrelsen skulle ha två vägar till sitt förfogande nämligen att antingen utnyttja sin direktivrätt eller anföra besvär hos Kungl. Maj:t över beslutet. En sådan valrätt synes i förevarande fall knappast lämplig. Då den förstnämnda utvägen synes vara den närmast till hands liggande, ha bestämmelser om klagorätt för civilförvarsstyrelsen icke upptagits i departementsförslaget.

Som följd av vad nu anförts torde i lagen böra intagas bestämmelse om sättet för talans fullföljande jämväl mot civilförvarschefs och civilförvarsstyrelsens beslut enligt lagen. Mot civilförvarschefs beslut bör talan föras hos länsstyrelsen och mot civilförvarsstyrelsens beslut hos Kungl. Maj:t.

Såsom en följd av den utvidgade besvärsrätten enligt departementsförslaget ha i samma förslag förutsättningarna för förordnande om att beslut omedelbart skall lända till efterrättelse mildrats.

96 §.

Hemortsförvarssakkunnigas förslag:

149 §.

Vad i denna lag stadgas äger icke tillämpning, i den mån motsvarande förhållanden regleras i lagen om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.

Om förhållanden, som i denna lag avses, äger Konungen meddela särskilda föreskrifter, såvitt angår anläggningar eller byggnader, som äro avsedda för arméns, marinens eller flygvapnets behov kommunikationsverk eller andra verk, företag eller inrättningar av större omfattning eller särskild beskaffenhet eller ock fartyg.

Civilförvarsutredningens förslag:

104 §.

Samma lydelse.

Enligt 18 § tredje stycket luftskyddslagen äger Konungen meddela särskilda föreskrifter om luftskyddets organisation i fråga om fartyg samt kom-

munikationsverk och andra verk, företag eller inrättningar av större omfattning eller särskild beskaffenhet ävensom beträffande fästnings försvarsområde eller krigsskådeplats.

I skyddsrumslagen stadgas dels i 22 §, att Konungen äger förordna, att fråga, i vilken enligt denna lag beslut meddelas av byggnadsnämnd eller länsstyrelse, skall prövas i särskild ordning, dels ock i 24 §, att lagen ej äger tillämpning å anläggningar och byggnader för militära ändamål eller anläggningar, som avses i lagen om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.

Med stöd av dessa bestämmelser ha, såsom omnämnts under avdelning I, jämlikt stadganden i luftskydds- och skyddsrumskungörelserna vissa anläggningar, byggnader, verk och inrättningar m. m. undantagits från de egentliga luftskyddsmyndigheternas verksamhetsområde.

Hemortsförsvsarssakkunniga ha i specialmotiveringen till 149 § i sitt förslag ingående behandlat frågan om de bestämmelser, som med stöd av förevarande paragraf borde utfärdas beträffande folkskyddets befattning med militära anläggningar och byggnader samt dess förhållande till kommunikationsverk och andra verk och inrättningar. I samband härmed har även berörts frågan om organisation BRB:s ställning gentemot folkskyddet.

Mot vad hemortsförsvsarssakkunniga sålunda anfört har i yttrandena över deras förslag rests invändningar främst av *järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* samt *organisationschefen för BRB*.

Civiltförsvarsutredningen förklarar sig icke kunna ingå på spörsmålen om civiltförsvarslagens tillämplighet i dessa speciella fall. Frågan här om syntes böra upptagas till prövning av centralmyndigheten för att underställas Kungl. Maj:ts prövning. I avbidan på denna prövning syntes hittills gällande föreskrifter allttjämt böra äga tillämpning.

Föredraganden.

Mot civiltförsvarsutredningens utformning av förevarande paragraf finner jag i och för sig ingen annan anledning till erinran än ätt i andra stycket uttrycket »arméns, marinens och flygvapnets behov» synes mig böra utbytas mot »krigsmaktens behov».

Till frågan, i vilken utsträckning med stöd av denna paragraf särskilda bestämmelser böra utfärdas, är jag icke för närvarande beredd att taga ställning. Hithörande spörsmål torde böra regleras i administrativ ordning.

97 §.

Hemortsförsvsarssakkunnigas förslag:

150 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna lag.

Civiltförsvarsutredningens förslag:

105 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna lag så ock att ått *civiltförsvaret uppdraga lösandet av särskild uppgift, som icke avser rikets försvar men som sammanhänger med civiltförsvarets verksamhet.*

Med den formulering 1 § civilförsvarslagen erhållit i departementsförslaget erfordras ej det tillägg till paragrafen i hemortsförsvarssakkunnigas avfattning, som civilförsvarsutredningen föreslagit.

Övergångsbestämmelser.

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

Denna lag träder i kraft den _____, Konungen dock obetaget att beträffande särskilda bestämmelser i lagen förordna, att de skola träda i kraft vid tidigare tidpunkt.

Genom denna lag upphävas:

- 1) luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504);
- 2) lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov;
- 3) lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m.;
- 4) lagen den 21 juni 1940 (nr 645) om skyldighet att bortföra varuförråd;
- 5) utrymningslagen den 28 juni 1941 (nr 582); samt
- 6) lagen den 28 juni 1941 (nr 587) med vissa bestämmelser angående omhändertagande av flyktingar m. m.

Vad i lag eller särskild författning är stadgat om luftskyddschef skall efter denna lags ikraftträdande i stället gälla folkskyddschef. Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall hänvisningen i stället gälla sådan bestämmelse.

Har, jämlikt de före denna lags ikraftträdande gällande bestämmelserna för anläggning eller byggnad inrättats enskilt skyddsrum, som blivit i vederbörlig ordning godkänt, må ej på grund av stadgandena i 68 § denna lag utökad skyldighet i sådant hänseende åläggas anläggningens eller byggnadens ägare, försåvitt icke särskilda skäl det föranleda.

För denna lags ikraftträdande erfordrerliga närmare föreskrifter meddelas av Konungen.

Civilförsvarsutredningens förslag:

Denna lag träder i kraft den _____

Vid lagens ikraftträdande gällande luftskydds-, utrymnings- eller socialtjänstplan skall därefter gälla som organisationsplan enligt denna lag, till dess sådan blivit fastställd.

Genom denna lag upphävas:

- 1) luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504);
- 2) lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov;
- 3) lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m.;
- 4) lagen den 21 juni 1940 (nr 645) om skyldighet att bortföra varuförråd;
- 5) utrymningslagen den 28 juni 1941 (nr 582); samt
- 6) lagen den 28 juni 1941 (nr 587) med vissa bestämmelser angående omhändertagande av flyktingar m. m.

Vad i lag eller särskild författning är stadgat om luftskyddschef skall efter denna lags ikraftträdande i stället gälla *civilförsvarschef*. Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall hänvisningen i stället gälla sådan bestämmelse.

Har, jämlikt de före denna lags ikraftträdande gällande bestämmelserna för anläggning eller byggnad inrättats enskilt skyddsrum, som blivit i vederbörlig ordning godkänt, må ej, med mindre särskilda skäl därtill äro, på grund av stadgandena i 37 § och 39 § första stycket anläggningens eller byggnadens ägare åläggas att inrätta nytt skyddsrum eller att utöka det godkända skyddsrummet, ej heller på grund av stadgandet i 43 § första stycket åläggas att vidtaga förändringar beträffande sådant skyddsrum eller de byggnadstekniska anordningarna där.

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:

Civiltförsvarsutredningens förslag:

Har kommun eller municipalsamhälle före denna lags ikraftträdande anskaffat materiel, utrustning eller annan egendom för civilförsvarsändamål, skall denna lags bestämmelser om rätt till statsbidrag icke äga tillämpning, för såvitt Konungen ej anordnande förordnar.

Hemortsförsvarssakkunniga framhålla, att de uppgifter, som avsåges i lagen den 28 juni 1941 (nr 587) med vissa bestämmelser angående omhändertagande av flyktingar m. m. kunde av Kungl. Maj:t uppdragas åt folkskyddet med stöd av 1 § 4) folkskyddslagen.

Civiltförsvarsutredningen anför:

Utredningen anser det mest ändamålsenligt att civilförsvarslagen till alla delar träder i kraft vid en och samma tidpunkt, förslagsvis den 1 juli 1944, varvid de i övergångsbestämmelserna angivna äldre lagarna böra upphöra att gälla.

Emellertid medför detta, att innan organisationsplaner enligt den nya lagen blivit fastställda, gällande luftskydds-, utrymnings- och socialtjänstplaner böra fungera såsom organisationsplaner och få de rättsverkningar sådana planer ha enligt den nya lagen. Stadgande härom har upptagits i övergångsbestämmelserna andra stycket. Skulle något tillägg till de äldre planerna behöva göras, innan fullständig organisationsplan hinner fastställas, kan tydligen sådant tillägg fastställas såsom del-organisationsplan i avbidan på den fullständiga planen.

Föredraganden.

I likhet med civilförsvarsutredningen anser jag den föreslagna civilförsvarslagen böra träda i kraft den 1 juli 1944. Då giltigheten av den nuvarande lagen om skyldighet att bortföra varuförråd utlöper med den 30 juni 1944, erfordras ej någon bestämmelse om upphävande av nämnda lag.

Departementsförslaget upptager övergångsbestämmelser under sex särskilda punkter.

Punkten 1 innehåller, i samma avfattning som enligt civilförsvarsutredningens förslag, bestämmelser om att vad i lag eller särskild författning stadgas om luftskyddschef efter lagens ikraftträdande i stället skall gälla om civilförsvarschef samt att hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i förevarande lag, i stället skall gälla det nya lagrummet.

I punkten 2 föreslås, i saklig överensstämmelse med civilförsvarsutredningens förslag, att intill dess organisationsplan blivit fastställd skola såsom sådan gälla de planer, vilka vid lagens ikraftträdande lända till efferrättelse i ämnen, som äro avsedda att upptagas i organisationsplanen.

Punkten 3 motsvarar näst sista stycket i civilförsvarsutredningens förslag till övergångsbestämmelser.

I övergångsbestämmelse till lagen om skyldighet att bortföra varuförråd stadgas, att förordnande, som meddelats jämligt lagen, ej skall gälla längre än lagen äger giltighet. Uppenbart är emellertid, att dylikt förordnande bör

utan särskilt beslut gälla även efter civilförsvarens lagens ikraftträdande. Föreskrift härom har införts i punkt 4 av övergångsbestämmelserna.

Med hänsyn till att civilförsvarens lag torde komma att utfärdas allenast kort tid före ikraftträdandet den 1 juli 1944, kunna svårigheter uppkomma för kommunerna att medhinna att före nämnda dag besluta om tillsättande av särskild civilförsvarensnämnd eller om lämnande av uppdrag åt drätselkammare respektive kommunalnämnd att vara civilförsvarensnämnd. Den tid, inom vilken beslut härom bör fattas, torde därför böra utsträckas till den 1 oktober 1944. Under mellantiden bör luftskyddsnämnd, där sådan finnes, samt eljest drätselkammare eller kommunalnämnd vara civilförsvarensnämnd såväl i kommuner med minst 5 000 invånare som — utan särskilt uppdrag — i mindre kommuner. — Då mandattiden för ledamöter i särskild civilförsvarensnämnd lämpligen bör utlöpa vid årsskifte, bör vidare stadgas, att de ledamöter och suppleanter i särskild civilförsvarensnämnd, som tillsätts före den 1 januari 1945, skola utses för tiden till och med år 1948. — Nu angivna bestämmelser rörande civilförsvarensnämnd ha i departementsförslaget upptagits i punkten 5 i övergångsbestämmelserna.

Punkten 6 i departementsförslaget övergångsbestämmelser motsvarar sista stycket av övergångsbestämmelserna i civilförsvarens utredningens förslag. Beträffande tillämpningen av bestämmelsen hänvisas till vad som anförts under avdelning VI.

Stadgandet under punkten 7 har berörts under avdelning VII, vartill hänvisas.

B. Departementsförslaget till lag om skyldighet i vissa fall för civilförsvarenspliktig att tjänstgöra utom civilförsvaret.

Hemortsförsvarens sak-kunnigas förslag:

1 §.

I den mån Konungen, med riksdagens samtycke, därom förordnar, skola folkskyddslagens bestämmelser om skyldighet att fullgöra tjänstgöring inom folkskyddet (folkskyddsplikt) och vad med sådan skyldighet har samband äga motsvarande tillämpning beträffande viss angiven tjänstgöring inom armén, marinen eller flygvapnet.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, meddela förordnande, som i första stycket sägs, utan att inhämta riksdagens samtycke; dock må så ej ske, med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom tret-

Civilförsvarens utredningens förslag:

1 §.

I den mån Konungen, med riksdagens samtycke, därom förordnar, skola *civilförsvarens lagens* bestämmelser om skyldighet att fullgöra tjänstgöring inom *civilförsvaret* (*civilförsvarensplikt*) och vad med sådan skyldighet har samband äga motsvarande tillämpning beträffande viss angiven tjänstgöring inom *krigsmakten*.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, meddela förordnande, som i första stycket sägs, utan att inhämta riksdagens samtycke; dock må så ej ske, med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förord-

Hemortsförsvarssakkunnigas förslag:
tio dagar. Var der ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

2 §.

Förordnande, som i 1 § sägs, må icke avse tjänstgöring, som är att hänföra till vapentjänst.

3 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser om tillämpningen av denna lag.

Civiltförsvarsutredningens förslag:
nande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

2 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser om tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den

Denna lag träder i kraft den

Beträffande denna lag, vars rubrik i departementsförslaget givits annan lydelse, hänvisas till vad som anförts under avdelning III.

C. Departementsförslaget till ändring i strafflagen för krigsmakten m. fl. lagar.

Strafflagen för krigsmakten.

Civiltförsvarsutredningen har i överensstämmelse med vad hemortsförsvarssakkunniga förordat framlagt förslag till ändring av ifrågavarande lag, innebärande att lagen i motsvarande mån, som beträffande hemvärnspersonal och andra frivilliga, göres tillämplig å den, som med stöd av lagen om utvidgad tillämpning av civiltförsvarspflicht ålagts tjänstgöring vid krigsmakten.

Förslaget föranleder ingen erinran från min sida.

Lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål.

Civiltförsvarsutredningen har i överensstämmelse med vad hemortsförsvarssakkunniga förordat i förevarande lag inarbetat de bestämmelser, som äro givna i lagen den 21 juni 1940 (nr 647) med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål. Bestämmelserna ha utsträckts till att gälla även utspridning och ha icke gjorts tidsbegränsade. Sistnämnda förhållande motiveras med att civiltförsvarslagens bestämmelser om undanförsel enligt utredningens förslag icke skola vara tidsbegränsade.

Med hänsyn till den säregna karaktären av de bestämmelser varom här är fråga, torde det vara lämpligast att upptaga dem i en särskild paragraf i lagen, avsedd att reglera förhållandena vid krig eller krigsfara. Nyssnämnda lag av den 21 juni 1940 är enligt lag den 16 april 1943 (nr 190) tidsbegränsad till den 1 juli 1944. Då den sedermera icke förlängts, behöver den icke upphävas.

Föredraganden.

Föredraganden.

Föredraganden.

Lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa.

Civilt försvarsutredningen har i förevarande lag inarbetat de bestämmelser, som äro givna i lagen den 30 juni 1942 (nr 480) med vissa tillfälliga bestämmelser angående panträtt enligt lagen om viss panträtt i spånadslin och hampa. Bestämmelserna ha utsträckts till att gälla även utspridning och ha icke gjorts tidsbegränsade.

Vad jag beträffande lagen om viss panträtt i spannmål anført äger här motsvarande tillämpning.

Föredraganden.

Lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara.

Civilt försvarsutredningen har i överensstämmelse med vad hemortsförsvars-sakkunniga förordat framlagt förslag till ändring av här ifrågavarande lag, innebärande i huvudsak att civilförsvarets bestämmelser skola äga tillämpning beträffande civilförsvarets hjälpplatser.

Förslaget tillstyrkes.

Föredraganden.

Lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt.

Civilt försvarsutredningen har i överensstämmelse med vad hemortsförsvars-sakkunniga förordat framlagt förslag till ändring av 18 § här ifrågavarande lag, innebärande att den som är inskriven i civilförsvaret skall vara undantagen från tjänsteplikt, dock endast i den mån tjänstgöringen i civilförsvaret utgör hinder för tjänstepliktens fullgörande.

Förslaget föranleder ej erinran. Anmärkas må, att förevarande lag i dess oförändrade form genom beslut av 1944 års riksdag förlängts till och med den 30 juni 1945.

Föredraganden.

Lagen den 12 juni 1942 (nr 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.

Civilt försvarsutredningen har i överensstämmelse med vad hemortsförsvars-sakkunniga förordat framlagt förslag till vissa formella jämkningar av här ifrågavarande lag.

Jag finner ej anledning till annan ändring i civilförsvarsutredningens förslag än att i 9 § uttrycket civilförsvarets centralmyndighet bör utbytas mot civilförsvarsstyrelsen.

Föredraganden.

Lagen den 26 mars 1943 (nr 121) om vapenfria värnpliktiga.

Civilt försvarsutredningen har i överensstämmelse med vad hemortsförsvars-sakkunniga förordat framlagt förslag till ändring av här ifrågavarande lag, innebärande att föreskriften om att vapenfri värnpliktig skall kunna uttagas till tjänstgöring vid luftskyddet ersättes med bestämmelse om motsvarande skyldighet beträffande civilförsvaret.

Förslaget tillstyrkes.

Föredraganden.

D. Departementsförslaget till förordning angående ändring i förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp.

Föredraganden.

Såsom framgår av vad som anförts under avdelning II skola de kommunala inkvarteringsnämnderna i och med civilförsvarslagens ikraftträdande upphöra med sin verksamhet samt deras uppgifter inom varje civilförsvarsområde övertagas av civilförsvarschefen.

Civilförsvarsutredningen har beträffande de uppgifter, som skulle tillhöra civilförsvaret i förevarande hänseende, förutsatt, att en uppdelning skulle ske mellan å ena sidan de lokala civilförsvarsmyndigheterna och å andra sidan de ordinarie kommunala socialvårdsorganen, varvid på de förra skulle ankomma att lämna den första hjälpen, däri inbegripet vissa kontanta understöd till bostad, mat och småutgifter, vilka understöd skulle utgå med fastställda belopp utan behovsprövning, medan uppgiften att efter behovsprövning bevilja understöd skulle i stället ankomma på socialvårdsorgan.

Utredningen framhåller vidare, att civilförsvarschef borde vid sin sida ha en tjänstegrenschef för den sammanslagna tjänstegrenen utrymnings- och socialtjänsten samt att därjämte, om flera kommuner inginge i ett civilförsvarsområde, i varje kommun borde finnas en inkvarteringsledare.

Frågan om socialvården under krig är, såsom förut framhållits, för närvarande under utredning av krigshjälpssakkunniga, vilka även torde komma att framlägga förslag till gränsdragning mellan civilförsvarsmyndigheternas och socialvårdsorganens uppgifter i förevarande hänseende. I avvaktan på resultatet av denna utredning torde handhavandet av utrymningshjälpen i dess helhet böra åligga civilförsvarsorganen, främst civilförsvarschefen med biträde av tjänstegrenschefen för utrymnings- och socialtjänsten samt av inkvarteringsledarna. Av denna anledning har jag på grundval av ett inom hemortsförsvarssakkunniga framlagt förslag låtit utarbeta förslag till de ändringar i förordningen om utrymningshjälp, som i följd härav bliva nödvändiga. De föreslagna ändringarna äro till största delen av den beskaffenhet, att någon redogörelse för desamma icke erfordras. Framhållas bör blott, att med den ställning länsstyrelserna äro avsedda att intaga inom civilförsvaret, besvär över civilförsvarschefs beslut jämlikt denna förordning synas böra anföras hos vederbörande länsstyrelse. Med hänsyn till att förordningen kommer att tillämpas endast under krig eller krigsfara, anser jag någon besvärsmätt över länsstyrelses beslut icke böra stadgas. Erforderlig enhetlighet i tillämpningen torde kunna vinnas genom anvisningar från civilförsvarsstyrelsen. Därutöver må tilläggas att de lokala civilförsvarsmyndigheterna vid utrymningshjälpens handhavande böra stå i nära kontakt med vederbörande kommunala myndigheter, främst civilförsvarsnämnderna. Den närmare regleringen härav torde kunna ske i administrativ ordning.

E. Departementsförslaget till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).

Om brandskyddsåtgärder innehåller skyddsrumslagen bland annat följande bestämmelser. Enligt 7 § skola vid uppförande av byggnad, som avses i 2 §, i mer än två våningar vertikala bärverk, bjälklag över källare samt översta på mur eller därmed likvärdigt bärverk vilande bjälklag utföras brandsäkert. Vidare stadgas i förstnämnda paragraf, att om sådan byggnad uppföres i mer än fyra våningar, samtliga bjälklag, skola utföras brandsäkert. I 8 § första stycket stadgas, att om byggnad, som avses i 2 § och som är uppförd i mer än två våningar, undergår sådan ombyggnad, ändring eller utvidgning, att den kommer att i väsentliga delar framstå i nytt skick och i avsevärd mån öka i värde, brandbotten skall, om sådan saknas, anordnas å översta på mur eller därmed likvärdigt bärverk vilande bjälklag. I 8 § andra stycket stadgas, att, ändå att ombyggnaden, ändringen eller utvidgningen är av mindre omfattning, brandbotten skall anordnas enligt vad nu sagts, om kostnaden därför är ringa i jämförelse med kostnaden för byggnadsarbetet i dess helhet. I 9 § stadgas, att då byggnad, som avses i 2 §, uppföres med mindre än tre våningar, bärande konstruktioner skola utföras brandsäkert, i den mån det provas skäligt, samt att vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl vid väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av sådan byggnad. Jämlikt 10 § gäller, att om i annat hänseende än tidigare i lagen nämnts i fråga om anläggning eller byggnad till minskande av brandskador genom luftanfall kan vidtagas åtgärd, som utan kostnad av någon betydelse medför väsentlig fördel, länsstyrelsen må föreskriva sådan åtgärd. I 23 § slutligen finnes upptagen bestämmelse, att om i byggnadsordning föreskrivits brandskyddsåtgärder, utöver vad i lagen stadgas eller med stöd därav föreskrivits, byggnadsordningens bestämmelser skola gälla, såframt de ej strida mot lagen eller med stöd därav meddelade föreskrifter.

Jämlikt 7 § skyddsrumskungörelsen skola dessa bestämmelser tillämpas inom hela riket, alltså icke blott inom luftskyddsorter.

Hemortsförsvvarssakkunniga ha i 75—79 §§ förslaget till folkskyddslag upptagit motsvarande bestämmelser som de nu angivna, dock med vissa avvikelser. Sålunda skola bestämmelserna direkt i lagen angivas gälla allenast inom de områden, där verkskydd och hemskydd skola vara inrättade, medan det i övrigt skall ankomma på Konungen att förordna om bestämmelsernas tillämpning. Någon ändring av bestämmelsernas nuvarande tillämpningsområde åsyftas dock ej. — Bestämmelserna skola vidare icke vara inskränkta till sådana byggnader, som avses i 2 § skyddsrumslagen — en utvidgning, som sammanhänger med den av de sakkunniga föreslagna utvidgningen av skyddsrumsskyldigheten. — Någon bestämmelse motsvarande 10 § skyddsrumslagen har ej upptagits, beroende på att syftet med bestämmelsen syntts bliva tillgodosett genom föreskrifterna i 87 § d) och e) förslaget till folkskyddslag.

De sakkunniga anföra:

De sakkunniga hålla visserligen före, att det rent principiellt sett vore riktigare, att bestämmelser av det slag, varom här är fråga, infördes i byggnadsstadgan. Då så emellertid icke skett vid skyddsrumslagens tillkomst, ha de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå, att en sådan åtgärd nu vidtages. I överensstämmelse härmed förorda de sakkunniga, att skyddsrumslagens hithörande bestämmelser med vissa modifikationer åtminstone tills vidare upptagas i folkskyddslagen. Eventuellt kan frågan om föreskrifternas överflyttande till byggnadsstadgan tagas under omprövning i samband med en framtida revision av den senare.

I yttrande över hemortsförsvars-sakkunnigas förslag göra *länsstyrelserna i Örebro och Älvsborgs län, byggnadsnämnden i Stockholm svenska brandskyddsföreningen och svenska brandbefälsförbundet* gällande, att hithörande bestämmelser borde införas i byggnadsstadgan. Sistnämnda båda sammanslutningar liksom även *luftskyddsinspektionen och länsstyrelsen i Västernorrlands län* anse generell föreskrift böra givas om bestämmelsernas giltighet i hela riket. Sammanslutningarna påyrka därvid omarbetning av bestämmelserna i samråd med sakkunniga på området. *Svenska brandbefälsförbundet* tillägger, att det vore byggnadens storlek och dess betydelse för landet i dess helhet, som borde vara avgörande, om stränga brandskyddsföreskrifter skulle gälla eller ej. Bestämmelser borde därjämte givas om skyldighet att använda brandsäkra konstruktioner, då byggnadsyta uppnådde viss storlek, om vertikal sektionering av byggnad med brandsäkra väggar och dörrar utöver brandmur i tomträs samt om obligatoriskt uppdragande av brandmur upp över tak till en höjd av 0,5 meter. *Luftskyddsinspektionen* instämmer i kraven på vertikal sektionering av byggnad och uppdragande av brandmur. *Sveriges industriförbund* avstyrker den utvidgning i förhållande till gällande bestämmelser, som 75 § innebär, under framhållande av att utvidgningen medförde, att exempelvis byggnader, inrymmande endast lagerlokaler eller dylikt, kunde få lov att uppföras dyrbarare än byggnadens användning påkallade.

Civilt försvarsutredningen anser hithörande bestämmelser böra inarbetas i byggnadsstadgan, varvid härav föranledda ändringar i stadgan borde bli gällande från samma tidpunkt som ändringarna i civilförsvarslagen. Utredningen, som anser det formella överarbetandet böra överlämnas åt stadsplaneutredningen 1942, har emellertid upprättat förslag till bestämmelsernas materiella innehåll.

Utredningen upptager de föreslagna bestämmelserna, vilka anses skola äga generell giltighet över hela riket, under följande punkter:

1. Uppföres byggnad i mer än två våningar skola vertikala bärverk, bjälklag över källare och översta på mur eller därmed likvärdigt bärverk vilande på bjälklag utföras brandsäkert. Uppföres byggnad i mer än fyra våningar, skola samtliga bjälklag utföras brandsäkert.

Undergår byggnad, som är uppförd i mer än två våningar, sådan ombyggnad, ändring eller utvidgning, att den kommer att i väsentliga delar framstå i nytt skick och i avsevärd mån öka i värde, eller tillbygges annan byggnad så att den kommer att bestå av mer än två våningar, skall, därest brandbotten

saknas, sådan anordnas å öfversta på mur eller därmed likvärdigt bärverk vilande bjälklag. Ändå att ombyggnad, ändring eller utvidgning av byggnad, uppförd i mer än två våningar, är av mindre omfattning, skall brandbotten anordnas enligt vad nu sagts, om kostnaden därför är ringa i jämförelse med kostnaden för byggnadsarbetet i dess helhet.

Vind anses såsom våning, allenast om mer än hälften är inredd eller avsedd att inredas till bonings- eller arbetsrum.

Vad i första och andra styckena sagts skall icke gälla i fråga om sådana till jordbruk hörande åbyggnader, som icke användas till bostad. (Utredningen har visserligen ansett det i och för sig önskvärdt att låta ifrågavarande brandskyddsföreskrifter gälla jämväl nämnda åbyggnader. Med hänsyn till den fördyring av byggnadskostnaderna på landet, som ofta torde komma att uppstå om bestämmelserna erhöles allmängiltig karaktär, har emellertid utredningen ansett sig böra göra ett generellt undantag för ifrågavarande byggnader.)

2. Då järnvägsstation och därmed jämförlig anläggning, som är av vikt för allmänna samfärdseln, industriell anläggning, vid vilken i regel minst tjugufem personer samtidigt äro sysselsatta, samt anläggning, som inrymmer undervisnings- eller vårdanstalt, hotell eller pensionat och är avsedd att hysa minst tjugufem personer, uppföres med mindre än tre våningar, skola bärande konstruktioner utföras brandsäkert.

Vad nu sagts skall jämväl äga tillämpning vid väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av byggnad, som i föregående stycke avses.

3. Där tillämpning av de i 1. och 2. meddelade bestämmelserna skulle medföra oskäligen kostnad eller eljest särskilda skäl föreligga till avvikelse från sagda bestämmelser, äger länsstyrelsen medgiva tillstånd till sådan avvikelse.

Civilt försvarsutredningen fortsätter:

Föreskrifter böra även ges om

a) att beslut om byggnadslov beträffande de ovan under 2. angivna byggnaderna, oavsett våningsantalet, skall av byggnadsnämnd underställas länsstyrelsens prövning, såvitt angår under 1. och 2. angivna brandskyddsåtgärder, (jfr 12 § andra stycket skyddsrumslagen);

b) att å ort, där byggnadsnämnd ej finnes, länsstyrelsens godkännande skall inhämtas, innan i 1. och 2. avsedda byggnadsföretag utföras, försåvitt fråga ej är om byggnad, som i 70 § byggnadsstadgan anges;

c) att besvärsmät över beslut, som meddelas i anledning av ovan berörda i 1. och 2. intagna bestämmelser skall tillkomma civilt försvarschefen eller, såvitt rör länsstyrelsens beslut i ämnet, civilt försvarets centralmyndighet (jfr 20 § första stycket 2 punkten och 20 § andra stycket 2 punkten skyddsrumslagen); samt

d) att beträffande byggnads förseende med skyddsrum och källarmursgenombrott skall gälla vad särskilt är stadgat; därvid förutsättes att bestämmelserna i sista stycket i såväl 54 § som 108 § byggnadsstadgan utgå.

I yttrande öfver civilt försvarsutredningens förslag framlägger *stadsplanutredningen 1942* ett utformat förslag till de ändringar i byggnadsstadgan, som föranledas av öfverföring till stadgan av de nu i skyddsrumslagen intagna bestämmelserna om brandtekniska åtgärder. Förslaget följer i stort sett de av civilt försvarsutredningen angivna riktlinjerna. Vissa modifieringar ha dock föreslagits, såsom framgår av stadsplanutredningens motivering.

Stadsplaneutredningen framhåller, att då i byggnadsstadgan hittills icke upptagits några regler angående byggandet på den egentliga landsbygden utanför sådana områden, för vilka byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, intagandet i stadgan av ifrågavarande allmängiltiga brandskyddsbestämmelser innebure en principiell nyhet. Måhända hade det med hänsyn härtill varit önskvärt att starkare än som skett framhäva den utvidgning av byggnadsstadgans tillämpningsområde, som förslaget innebure. Ett dylikt förfaringsätt skulle emellertid ha medfört en genomgripande omarbetning av stadgan, vilken ansetts böra undvikas i detta sammanhang. Stadsplaneutredningen torde i sitt slutbetänkande få anledning att återkomma till frågan om byggnadsstadgans uppställning och de ifrågavarande bestämmelsernas infogande däri. Även i fråga om bestämmelsernas sakliga innehåll kunde jämkningar möjligen komma att visa sig påkallade i samband med den allmänna översyn av byggnadslagstiftningen, som stadsplaneutredningen hade att verkställa.

I stadsplaneutredningens förslag ha de från skyddsrumslagen överflyttade bestämmelserna inarbetats i en ny paragraf, betecknad 54 a §. I motiveringen till nämnda paragraf anför utredningen.

54 a § 1 mom. Enligt civilförvarsutredningens förslag skulle vind anses såsom våning allenast om mer än hälften vore inredd. Detta innebure en avvikelse från vad som i allmänhet gällde enligt byggnadsstadgan. Stadsplaneutredningen funne en sådan avvikelse i detta fall välbetänkt. Med trevåningsbyggnaderna jämfördes därför i förevarande moment byggnad i två våningar jämte till mer än hälften inredd vindsvåning. — Då hithörande bestämmelser nu skulle överflyttas till själva den författning, som innehölle beskrivning på nybyggnadsbegreppet, syntes det stadsplaneutredningen ofrånkomligt att anknyta beskrivningen på de ändringsåtgärder, som skulle medföra skyldighet att anordna brandbotten, till detta begrepp. Därest i förevarande fall skulle användas ett annat uttryckssätt än i 117 § byggnadsstadgan, torde detta medföra oklarhet och praktiska olägenheter. Stadsplaneutredningen föresloge fördenskull, att skyldighet att utföra brandbotten föreskrevs vid varje sådan ändring av hithörande slag, som vore att hänföra till nybyggnad. En viss utvidgning av fastighetsägarnas nuvarande skyldigheter uppkomme härigenom. Denna syntes dock icke vara av mera avsevärd betydelse. Någon fara för att önskvärda moderniseringar av äldre fastigheter genom skärpningen hämmades torde ej föreligga. Oskäligen resultat kunde undvikas genom ett ändamålsenligt dispensförfarande. — Av civilförvarsutredningen föreslaget stadgande, att hithörande brandskyddsåtgärder icke skulle vidtagas beträffande sådana till jordbruk hörande åbyggnader, som ej användes till bostad, ansåge stadsplaneutredningen onödigt, när det torde vara mycket ovanligt, både i städer och på landsbygden, att byggnad av detta slag uppfördes i tre våningar eller däröver. I den mån sådana byggnader förekomme, torde undantag från bestämmelsen kunna enligt 3 mom. medgivas antingen generellt för visst område eller varje byggnad för sig.

54 a § 2 mom. Stadsplaneutredningens ifrågavarande förslag skilde sig

från det av civilförvarsutredningen framlagda bl. a. genom att skyldigheten att vidtaga berörda brandskyddsåtgärder konsekvent anknutits till uppförande av byggnad. Om uppförande av anläggning talades däremot — i olikhet mot vad fallet vore i civilförvarsutredningens betänkande — icke i stadsplaneutredningens förslag. Även om mer än tjugufem personer regelmässigt beräknades bliva sysselsatta inom exempelvis en industriell anläggning, föreläge enligt sistnämnda förslag skyldighet att utföra vertikala bärverk m. m. brandsäkert endast i den mån varje särskild byggnad inom området kunde antagas komma att hysa ett sådant personantal. Att påfordra dylika brandskyddsåtgärder även för andra byggnader inom området, oberoende av deras storlek, skulle kunna leda till uppenbart oskäligen resultat. En viss skillnad komme sålunda att föreligga mellan byggnadsstadgans brandskyddsföreskrifter och bestämmelserna om skyddsrum i civilförvarslagen. Sistnämnda bestämmelser innebure nämligen, att vid anordnande av skyddsrum inom industriell eller därmed jämställd anläggning hänsyn skulle tagas till anläggningen i dess helhet och ej endast till varje särskild, till anläggningen hörande byggnad. — Förslaget att föreskriva skyldighet att utföra bärande konstruktioner brandsäkert jämväl vid väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av hithörande byggnader torde vara för strängt, då en ändring av samtliga bärande konstruktioner i realiteten måste framtinga total ombyggnad. Stadsplaneutredningen föresloge, att brandskyddsåtgärderna skulle begränsas till anordnande av brandbotten. Å andra sidan skulle denna skyldighet avse varje till nybyggnad hänförlig ändring.

54 a § 3 mom. Enligt stadsplaneutredningens mening borde rätten att medgiva generell dispens tillkomma endast länsstyrelsen. För särskilt fall däremot torde undantag böra få medgivas av byggnadsnämnden. En förutsättning därför borde emellertid vara, att nämnden till sitt biträde hade stadsarkitekt och att denne tillstyrkt åtgärden. En liknande föreskrift om rätt för byggnadsnämnden att medgiva avvikelser från bland annat stadsplan hade år 1943 införts i 118 § 2 mom. byggnadsstadgan. — Vid prövning av fråga om befrielse från skyldigheten att anordna brandbotten vid sådant byggnadsarbete, som vore att hänföra till nybyggnad, syntes särskilt böra beaktas, huruvida ändringen berörde sådana delar av byggnaden, som måste ändras även vid utförande av brandbotten. Om t. ex. en ny våning tillbyggdes, torde brandbotten böra anordnas, om ej alldeles särskilda skäl till undantag föreläge. Bestode ändringen däremot av en ombyggnad av husets bottenvåning, kunde det stundom vara oskäligt att fordra anordnande av brandbotten, och dispens borde då medgivas. I möjligaste mån borde dispensrätten dock böra tillämpas restriktivt.

Stadsplaneutredningen anför vidare, att enligt utredningens mening det av civilförvarsutredningen föreslagna underställningsförfarandet i fråga om byggnadsnämnds beslut om byggnadslov saklöst kunde undvaras, varför någon bestämmelse därom ej upptagits i förslaget. Någon särskild besvärsmätt för civilförvarsmyndigheterna hade icke heller stadgats. Utredningen fortsätter:

Såsom stadsplaneutredningen inledningsvis anført, äro de ifrågavarande brandskyddsbestämmelserna enligt utredningens mening främst motiverade ur allmän brandsäkerhetssynpunkt. Någon anledning att, då det gäller tillämpningen av dessa bestämmelser, bereda civilförvarsmyndigheterna större befogenhet än andra, av hithörande spörsmål intresserade myndigheter synes ej föreligga. Dylik särskild besvärsmätt är tidigare icke medgiven i byggnadsstadgan. Med samma fog kunde sådan rätt anses böra tillerkännas exempelvis brand- och hälsovårdsmyndigheter samt länsarkitekt. Den i skyddsrumslagen stadgade besvärsmätten för luftskyddsmyndigheten har, såvitt stadsplaneutredningen har sig bekant, icke haft någon praktisk betydelse ur brandskyddssynpunkt. Bestämmelsen är däremot till olägenhet för vederbörande fastighetsägare. Byggnadsnämndens beslut om byggnadslov vinner nämligen icke laga kraft förrän viss tid förflutit från det de till klagomål berättigade erhållit del av detsamma. Har civilförvarschefen icke närvarit, då beslutet meddelades, kan det alltså dröja obegränsad tid, innan detta vinner laga kraft gentemot honom. Härigenom uppstår rättsosäkerhet. Denna kan undanröjas allenast genom att fastighetsägaren låter delgiva civilförvarschefen beslutet, vilket emellertid i sin ordning föranleder besvär och kostnader. Även såvitt angår av länsstyrelsen meddelat motsvarande beslut kunna liknande synpunkter anläggas.

Vice brandchefen i Stockholm anför, att revisionen av byggnadsstadgan borde upptaga jämväl följande föreskrifter, nämligen *dels* att brandmur i slutet bebyggelse eller eljest mellan motbyggda hus borde uppdragas genom yttertaket och, då det gällde träbyggnader, jämväl utdragas genom fasaderna, så att allt trävirke på ena sidan om brandmuren bleve fullständigt avskilt från träkonstruktionerna på den andra sidan *dels ock* att taklist och taksprång å stenbyggnad utformades i murverk, att burspråk å stenbyggnad förträdesvis utfördes av sten men finge, då vederbörande byggnadsnämnd i undantagsfall så medgäve, byggas av trä, vars yttre sidor försåges med åtminstone brandhärdig beklädnad.

Byggnadsstyrelsen ifrågasätter, huruvida det vore lämpligt eller behöfligt att i synnerhet beträffande industriell anläggning samt anläggning, som inrymde undervisnings- eller vårdanstalt av viss minimistorlek, generell fordra, att i byggnad med mindre än tre våningar bärande konstruktioner skulle utföras brandsäkert. Fordringarna i detta avseende syntes lämpligen böra göras beroende av anläggningens art. Byggnadsstyrelsen ville för sin del framhålla, att dessa restriktioner syntes alltför stränga och ägnade att åsamka företagare och huvudmän obehöfliga kostnader. Genom föreskrifterna skulle det sålunda icke tillåtas å landsbygden uppföra exempelvis mindre verkstäder, skolhus och sjukstugor i en och två våningar av trä. Åtminstone för byggnader, där bostäder icke vore inrymda, syntes kraven kunna väsentligt reduceras.

Svenska brandskyddsföreningen anser ifrågavarande bestämmelsers materiella innehåll vara i behov av omarbetning samt uttalar som sin åsikt, att länsstyrelsen ej borde tillerkännas generell dispensrätt från brandskyddsföreskrifterna utan att bestämmelsen om dispensrätten borde avfattas så, att det av densamma klart framginge, att dispensrätt allenas föreläge för särskilt fall.

Då byggnadsstadgan utfärdats efter riksdagens hörande, har jag ansett lämpligt att inhämta riksdagens yttrande rörande här ifrågavarande ändringar i nämnda stadga.

Departementsförslaget företer vissa såväl formella som sakliga avvikelser från stadsplaneutredningens förslag. Vad först angår de formella avvikelserna har det ansetts lämpligare att införa huvudbestämmelsen i avdelning I i byggnadsstadgan såsom 53 a §. I byggnadsstadgans avdelning om den egentliga landsbygden synes motsvarande bestämmelse böra införas såsom 108 a §, vilken paragraf uttryckligen bör angivas skola gälla jämväl inom område, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser icke fastställts.

I sakligt hänseende avviker departementsförslaget från stadsplaneutredningens förslag därutinnan att dispensrätten förbehållits länsstyrelsen samt att civilförvarsutredningens förslag om undantag för sådan jordbrukets åbyggnad, som ej användes till bostad, upptagits i vad angår område på landet, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser icke fastställts.

Vad beträffar dispensrätten är att märka, att enligt stadsplaneutredningens förslag den besvärsmätt, som nu tillkommer luftskyddschef och annan luftskyddsmyndighet, liksom även bestämmelsen om att beslut om byggnadslov rörande vissa byggnader skola underställas länsstyrelsens prövning i vad anginge brandskyddsåtgärderna, skulle bortfalla. Jag finner de skäl, som stadsplaneutredningen härutinnan anfört bärande. Då emellertid civilförvarsmyndigheterna, om jämväl dispensrätten överlämnades till byggnadsnämnderna, skulle komma att helt sakna möjlighet att inverka på hithörande frågor, som dock äro av stor betydelse ur civilförvarssynpunkt, anser jag dispensrätten böra helt förbehållas länsstyrelsen.

Det förekommer ofta på landsbygden, att vissa jordbruksåbyggnader, magasinsbyggnader och dylikt äro uppförda i tre våningar. Att på den egentliga landsbygden här uppehålla kravet på brandsäkra konstruktioner synes mig icke skäligt. Det av civilförvarsutredningen härutinnan föreslagna undantaget, mot vilket eljest någon anmärkning i yttrandena icke framställts, har därför införts i byggnadsstadgan, dock med den begränsning, som nyss sagts.

I vissa yttranden har framhållits behov av generella brandskyddsföreskrifter i ytterligare vissa hänseenden. Då emellertid varken civilförvarsutredningen eller stadsplaneutredningen framlagt förslag härom och hithörande spörsmål tarva ytterligare utredning, är jag icke nu beredd att taga ställning till desamma. Jag förutsätter, att de bliva föremål för övertägande i samband med den allmänna revision av byggnadsstadgan, som ingår i stadsplaneutredningens uppdrag.

Byggnadsstyrelsens anmärkning, som visserligen icke saknar fog, anser jag dock icke böra föranleda ändring i stadsplaneutredningens förslag. De flesta olägenheterna torde kunna undanröjas genom dispensförfarande. I motsats till brandskyddsföreningen anser jag hinder icke böra möta för länsstyrelse att meddela generella dispenser.

Föredragandens hemställan.

I överensstämmelse med vad i det föregående anförts ha inom socialdepartementet upprättats förslag, av den lydelse bilaga (*Bilaga A*)¹ till detta protokoll utvisar, till

- 1) *civilförsvars*lag;
- 2) *lag om skyldighet i vissa fall för civilförsvarspliktig att tjänstgöra utom civilförsvaret*;
- 3) *lag om ändring i strafflagen för krigsmakten*;
- 4) *lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål*;
- 5) *lag angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa*;
- 6) *lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara*;
- 7) *lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt*;
- 8) *lag angående ändring i lagen den 12 juni 1942 (nr 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar*;
- 9) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 mars 1943 (nr 121) om vapenfria värnpliktiga*;
- 10) *förordning angående ändring i förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp*; samt
- 11) *kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364)*.

De under 1)–8) upptagna förslagen äro av den natur, att lagrådets utlåtande över dem bör inhämtas.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över de under 1)–8) upptagna lagförslagen måtte, för det i § 87 regeringsformen omfördä ändamålet, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med de vid propositionen fogade förslagen, har här uteslutits.

Bilaga B.

Bevakningsutredningens förslag
till
Lag
om särskilda skyddsåtgärder för vissa anläggningar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Beträffande anläggningar av väsentlig betydelse för försvaret eller folkförsörjningen skola i fråga om åtgärder för anläggningarnas skyddande mot spioneri eller sabotage gälla de särskilda bestämmelser, som angivas i denna lag.

Om åtgärder till skyddande av anläggning mot luftanfall är särskilt stadgat.

Denna lag äger icke tillämpning å militära anläggningar eller å anläggningar, som avses i lagen den 12 juni 1942 (nr 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.

2 §.

De anläggningar, som avses i denna lag, skola upptagas i en plan, upp-
rättad i den ordning Konungen bestämmer.

3 §.

Anläggning, som avses i denna lag, skall utföras på ett med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall ur skyddssynpunkt lämpligt sätt. Vad nu sagts gäller ock ombyggnad, ändring eller utvidgning av sådan anläggning.

4 §.

Ägare av befintlig, i denna lag avsedd anläggning är pliktig att, i den mån det ej tidigare skett, med avseende å anläggningen och driften vid densamma vidtaga erforderliga åtgärder för att förhindra verksamhet, varom i 1 § första stycket förmäles, samt begränsa verkningarna av skada genom sådan verksamhet. Han skall sålunda, bland annat, ombesörja nödig bevakning och inhägnad av anläggningen, erforderlig förstärkning av anläggningens skydd mot skada genom brand eller explosion, erforderligt förrådsrum av lämplig beskaffenhet samt vidtaga nödiga åtgärder för snabbt avhjälpande av driftavbrott.

Nyttjas anläggningen av annan än ägaren, är nyttjanderättshavaren pliktig att i ägarens ställe vidtaga sådana i första stycket avsedda åtgärder, som med hänsyn till deras art och förhållandena i övrigt böra ankomma på nyttjanderättshavaren.

I ägarens eller nyttjanderättshavarens förpliktelser ingår även att anskaffa erforderlig utrustning åt annan bevakningspersonal än polis- eller militärpersonal.

5 §.

Ej må på grund av vad i 3 och 4 §§ stadgas föreskrivas skyldighet att vidtaga åtgärder, som med hänsyn till anläggningens omfattning och andra omständigheter i avseende å denna skulle vara oskäligt betungande.

6 §.

Ägare eller innehavare av anläggning, som avses i denna lag, vare skyldig att beträffande anläggningen tåla eller vidtaga skyddsåtgärd, ändå att han icke själv är pliktig att bekosta densamma. Medför åtgärden skada eller förlust för honom och är denna ej att anse såsom ringa, vare han dock berättigad till ersättning därför av statsmedel efter vad som finnes skäligt.

7 §.

Frågor, som avses i 3—6 §§, prövas av länsstyrelsen, dock att fråga om ersättning av statsmedel enligt 6 § skall underställas Konungen.

8 §.

Nyttjas anläggningen av annan än ägaren, må kostnad, som ägaren eljest skolat vidkännas, fördelas mellan honom och nyttjanderättshavaren efter vad som finnes skäligt. Kan överenskommelse icke träffas, ankommer det på länsstyrelsen att bestämma de grunder, efter vilka kostnaden skall fördelas mellan ägaren och nyttjanderättshavaren.

9 §.

Länsstyrelsen äger, när det erfordras, utan hinder av vad den förut bestämt meddela nya eller ändrade föreskrifter.

10 §.

Innan byggnadsnämnd meddelar beslut med anledning av ansökan om byggnadslov beträffande anläggning, som avses i denna lag, skall nämnden överlämna handlingarna till länsstyrelsen för prövning, vilka skyddsåtgärder som skola vidtagas.

Vill någon i ort, där byggnadsnämnd ej finnes, utföra anläggning som nyss sagts eller verkställa väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av sådan anläggning, skall han inhämta länsstyrelsens godkännande av företaget såvitt angår skyddsåtgärder enligt denna lag.

Påbörjas ej i fall, som i andra stycket sägs, arbetet inom två år från det länsstyrelsens prövning ägde rum, skall förhållandet anmälas till länsstyrelsen för förnyad prövning.

11 §.

Envar, som äger eller innehar i denna lag avsedd anläggning, är pliktig tåla att den besiktigas för utrönande, vilka skyddsåtgärder som vidtagits eller böra vidtagas.

12 §.

Länsstyrelsen äger vid vite tillhålla den, som är pliktig att vidtaga skyddsåtgärd enligt denna lag, att fullgöra sin skyldighet och till sådant vite fälla.

Underlåter den, som enligt länsstyrelsens beslut skall vidtaga viss åtgärd, att utföra densamma, må länsstyrelsen ombesörja åtgärden samt uttaga kostnaden av den försumlige.

13 §.

Talan mot länsstyrelsens beslut må föras hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till socialdepartementet före klockan tolv å tret-

tionde dagen efter den, då klaganden erhöi del av beslutet. Rätt att föra talan tillkommer jämväl chefen för försvarsstaben.

Om synnerliga skäl därtill äro, äger länsstyrelsen förordna, att dess beslut omedelbart skall lända till efterrättelse.

14 §.

Den, som utför i denna lag avsedd anläggning eller verkställer väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av sådan anläggning i strid mot länsstyrelsens föreskrifter, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Samma lag vare, där någon underlåter att inhämta länsstyrelsens godkännande i fall, varom i 10 § andra stycket förmäles.

Den, som utan skälig anledning vägrar att låta anläggning besiktigas enligt vad i 11 § sägs, straffes med dagsböter.

Det åligger den, vilken gör sig skyldig till underlåtenhet, som i andra stycket sägs, att i enlighet med länsstyrelsens anvisningar ändra vad som redan utförts. Samma lag vare beträffande den, vilken åsidosätter föreskrift, som av länsstyrelsen meddelats vid prövning enligt 10 § andra stycket.

15 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

16 §.

Konungen äger förordna, att fråga, vilken enligt denna lag ankommer på länsstyrelsens prövning, skall prövas i särskild ordning.

17 §.

Närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
12 maj 1944.*

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 10 maj 1944 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 21 april 1944, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) *civildöfvarslag;*
- 2) *lag om skyldighet i vissa fall för civildöfvarspliktig att tjänstgöra utom civildöfsvaret;*
- 3) *lag om ändring i strafflagen för krigsmakten;*
- 4) *lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål;*
- 5) *lag angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss pant- rätt i spånadslin och hampa;*
- 6) *lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara;*
- 7) *lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt; samt*
- 8) *lag angående ändring i lagen den 12 juni 1942 (nr 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn E. W. Z. Göransson. Före remissprotokollets överlämnande hade lagrådet emellertid haft tillfälle att taga del av förarbetena till lagstiftningen ävensom av preliminära lagförslag i ämnet.

Justitieråden *Alsén* och *Lind* samt regeringsrådet *Eklund* lämnade de remitterade förslagen utan erinran.

Justitierådet *Ericsson* hemställde beträffande förslaget till civildöfvarslag, att — med hänsyn till den principiella och grundläggande skillnad som måste gälla och jämväl enligt förslaget kommer att gälla mellan civildöfsvaret och dess verksamhet under normala förhållanden d. v. s. i fredstid, å ena, samt civildöfsvarets verksamhet sedan på grund av krig eller krigsfara förordnande om förstärkt beredskap måst meddelas, å andra sidan — vad som upptagits

under 1 kap. och 2 kap. måtte så omdisponeras, att civilförsvarets uppgifter (1 §) och allt som hänför sig till normala förhållanden (motsvarande innehållet i 3—7 §§ samt bestämmelserna om organisationsplan i 10 §) sättes först, under det att vad som hänför sig till krig och krigsfara, d. v. s. bestämmelserna om civilförvarsberedskap och beredskapsgrader (2 §), om civilförsvarets tagande i anspråk utom eget civilförvarsområde m. m. (8 §) samt om den militära direktivrätten (9 §), samordnas och sättes sist,

att rätten enligt 32 § att förordna om källarmursgenombrott måtte uppdragas åt länsstyrelsen i stället för åt civilförvarschefen (jfr 76 § andra stycket),

samt att bestämmelsen i 69 § om viss befogenhet för länsstyrelsen måtte — i likhet med stadgandet i 85 § — begränsas till att gälla allenast under civilförvarsberedskap.

Övriga lagförslag lämnades utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

*Utdrag av protokollet över socialärenden hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
12 maj 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärenden GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Rubbestad lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de den 21 april 1944 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) *civilförsvarslag;*
- 2) *lag om skyldighet i vissa fall för civilförsvarspliktig att tjänstgöra utom civilförsvaret;*
- 3) *lag om ändring i strafflagen för krigsmakten;*
- 4) *lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål;*
- 5) *lag angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa;*
- 6) *lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara;*
- 7) *lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt; samt*
- 8) *lag angående ändring i lagen den 12 juni 1942 (nr 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.*

Efter förmälan att från lagrådets sida annan erinran mot de remitterade förslagen icke framställts än att en av lagrådets ledamöter beträffande *förslaget till civilförsvarslag* — jämte det han gjort viss anmärkning av formell natur — hemställt, att rätten enligt 32 § att förordna om källarmursgenombrott måtte uppdragas åt länsstyrelsen i stället för åt civilförsvarschefen *samt att bestämmelsen i 69 § om viss befogenhet för länsstyrelsen måtte* — i likhet med stadgandet i 85 § — begränsas till att gälla allenast under civilförsvarsberedskap, anför föredraganden följande:

Vad angår befogenheten att förordna om källarmursgenombrott synes det med hänsyn till de många fall, i vilka dylika förordnanden torde komma att meddelas, lämpligare att låta densamma tillkomma civilförsvarschefen. Erforderlig enhetlighet torde kunna erhållas genom direktiv från länsstyrelsen, till vilken dessutom finnes klagorätt över civilförsvarschefens beslut.

Bestämmelsen i 69 § har genom sin lydelse erhållit begränsad räckvidd genom att den avser allenast åtgärder, som oundgängligen erfordras. Det synes icke lämpligt att inskränka bestämmelsens giltighet till civilförsvarsbered-

skap, enär oundgängligt behov av särskilda åtgärder av hithörande slag kan tänkas uppkomma även under annan tid. Den enskildes intresse synes tillräckligt garanterat dels genom ersättningsrätten jämlikt 70 §, dels genom fullföljdsrätten jämlikt 95 §.

Den av samme ledamot framställda formella anmärkningen synes mig icke böra föranleda ändring i det remitterade förslaget.

De till lagrådet remitterade förslagen torde därför böra föreläggas riksdagen i oförändrat skick.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga förslagen till

- 1) *civilförsvarslag,*
- 2) *lag om skyldighet i vissa fall för civilförsvarspliktig att tjänstgöra utom civilförsvaret,*
- 3) *lag om ändring i strafflagen för krigsmakten,*
- 4) *lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål,*
- 5) *lag angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa,*
- 6) *lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara,*
- 7) *lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt, samt*
- 8) *lag angående ändring i lagen den 12 juni 1942 (nr 335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar,*
dels föreslå riksdagen att antaga förslagen till
- 9) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 mars 1943 (nr 121) om vapenfria värnpliktiga, samt*
- 10) *förordning angående ändring i förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp,*
dels och anhålla om riksdagens yttrande över förslaget till
- 11) *kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställa lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
• Propositionen	1
Förslag till civil försvarslag, m. m.	2
Utdrag av statsrådsprotokollet den 21 april 1944	39
I. <i>Civilförsvarets organisation</i>	41
A. Gällande bestämmelser	41
B. Tidigare förslag till omorganisation av det civila försvaret och samordning mellan detta och det militära försvaret	51
C. Hemortsförsvarssakkunnigas slutförslag	56
D. Yttrandena över hemortsförsvarssakkunnigas förslag	68
E. Civilförsvarsutredningens förslag	78
F. Yttrandena över civilförsvarsutredningens förslag	89
Föredraganden	96
II. <i>Verksamhetsgrenar, som böra ingå i civilförsvaret eller samordnas med detta</i>	107
A. Utrymning, inkvartering och socialtjänst	107
Föredraganden	113
B. Undanförsel och förstörelse	114
Föredraganden	123
C. Övriga verksamhetsgrenar	124
Föredraganden	125
III. <i>Civilförsvarsplikten</i>	125
Föredraganden	140
IV. <i>Organiserandet av personaluttagningen för civilförsvaret</i>	141
Föredraganden	143
V. <i>Enskilda skyddsrum och källarmursgenombrott</i>	143
A. Den omfattning, vari enskilda skyddsrum skola inrättas	143
B. Skyddsrummens storlek	151
C. Skyddsrummens läge och beskaffenhet	158
D. Källarmursgenombrott	162
Föredraganden	165
VI. <i>Kommunerna och civilförsvaret</i>	167
Föredraganden	191
VII. <i>Fastighetsägarna och civilförsvaret, m. m.</i>	194
Föredraganden	215
VIII. <i>Departementsförslagen</i>	220
A. Departementsförslaget till civilförsvarslag	220

Sid.

B. Departementsförslaget till lag om skyldighet i vissa fall för civilförsvarspliktig att tjänstgöra utom civilförsvaret.....	337
C. Departementsförslaget till ändring i strafflagen för krigsmakten m. fl. lagar	338
D. Departementsförslaget till förordning angående ändring i förord- ningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp.....	340
E. Departementsförslaget till kungörelse om ändring i byggnads- stadgan den 20 november 1931 (nr 364)	341
Föredragandens hemställan	348
Bilaga till statsrådsprotokollet den 21 april 1944	349
Bevakningsutredningens förslag till lag om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar	349
Utdrag av lagrådets protokoll den 12 maj 1944.....	352
Utdrag av statsrådsprotokollet den 12 maj 1944	354
